

„BISER“ izlazi svakog mjeseca na 24 stranice.

Cijena je listu za gjake (tablebu), učitelje (muallime), i muslimansko ženskinje K 3—, a za ostale K 6— godišnje za Bosnu i Hercegovinu, dok za sve ostale zemlje 8 franaka. —

# BISER

LIST ZA ŠIRENJE PROSVJETE MEGJU MUSLIMANIMA U BOSNI I HERCEGOVINI.

Za oglase plaća se prv put za cijelu stranu 40, za pola 20, za osminu 6, a za šesnaestinu 4 krune. Slijedeća uvrštenja uz popust. Za prijevode oglasa iz jednoga jezika u drugi računa se 8 kruna po stranici.

Pojedini brojevi 50 helera. Rukopisi se ne vraćaju.

===== Neplaćena se pisma ne primaju. =====

Sve što se tiče administracije i uredništva lista, treba slati na adresu: „BISER“, Mostar (Hercegovina.)

PLATIVO I UTUŽIVO U MOSTARU.

Ševval 1330.

M O S T A R

Septembar 1912

vlasnik, izdavalac Prva muslimanska nakladna knjižara  
i nakladnik: MUHAMED-BEKIR KALAJDŽIĆ.

Uređuje: Redakcioni odbor.

## Panislamizam i Evropa.

Arapski napisao: Azm zade Refik beg.

Prevodi: Ah med Rašidkadić.

(Nastavak.)

### Evropa i islamski narodi.

Prije nego počnemo razlagati o historijatu napadaja evropskih političara na ideju islamskog jedinstva te njihove agresivnosti na islamske narode, hoćemo da progovorimo o aspiracijama u potčinjavanju tih naroda i o tobožnjim uzrocima tog potčinjavanja, kojima evropske diplomate zavaravaju javno mnijenje. Kod evropskih političara je geslo: Pravo je sila —, a dan danas su većim dijelom islamski narodi pali u stagnaciju i slabost, da gotovo nije potrebno činiti kakve pretpriprave za njihovo potčinjavanje.

Poznata je stvar, da su i kršćanski evropski narodi u ono doba, kad su njima vladali apsolutistički vladari i popovi, živjeli kao i ostali narodi u velikom ropstvu i duševnoj zaostalosti. Evropski narodi toga doba, koji ne znadijahu ni za kakove blagodati slobode, bili su pripravnici, da i na najmanji mig svojih apsolutista pohrle i u najveće nezgode i opasnosti. Na posljetku, kad su se narodi dokopali svete slobode i strelili sa sebe ropske lance, koji ih tako dugo sputovahu, naravna posljedica toga bijaše, da su državnicima i mnogi funkcioneri morali polagati račune o svom radu pred forumom narodnog suvereniteta

Zagrijane ljubavlju za slobodom neke su stranke u tom pogledu pošle još dalje, te su

počele pripovijedati jednakost i bratstvo sviju ljudi i zagovarati ideju, da se ograniči sila kapitala i birokratizma. Neki su dapače predlagali i to, da se u državama ukine sila, koja je glavni uzrok svjema zapletajima i neprijateljstvu naroda, te stvoriti pitanje razoružanja kod svih država. U svima narodima Evrope nalazilo se ljudi sa velikim idejama, da socijalni položaj ljudi poprave, te učenjaka i filozofa, koji su pripovijedali o sreći i napretku ljudskom, ali državnicima, koji su ravnali sudbinom narodnom, da izvedu svoja tobože velika djela, klonuli su se i prezali od ovih velikih umova. Pošto je pokretalo javnog mnijenja bilo u rukama tih velikana, naravna stvar, da su državnicima nastojali, da svojim postupkom ne izazovu javno mnijenje protiv sebe. Za to su evropske diplomate uvijek prije nego bi nasrnuli na koji slabiji narod, da opravdaju svoj postupak, počeli o dotičnom, a osobito o sasama udaljenom narodu širiti svakojuke glasine i sofistički kovati podvale na nj, time su išli za tim da dokažu tobožnju zakonitost svog postupka. Za postignuće svog cilja uzeli su za glavno sredstvo štampu, koja prosto denuncira i napada. Napadaj evropske štampe na islamsko jedinstvo isto je iz ovog razloga. O Islamu i islamskim narodima piše se tako ogavno, da se čitalac mora zgražati. Javno mnijenje, koje ne može doprijeti do prave istine, zavogjeno je na taj način, jer mu je prikazivana opasnost po kulturu i napredak, a time se je opravdavala politička agresivnost.

Dakle eto na takav su način evropske vlade

raspirivale mržnju svojih državljana proti islamskih naroda, dok bi najzad ta mržnja poput žestokog ognja planula. Ne žacaju se nikakvih sredstava, samo da do svog cilja dogju.

Evropski su političari sa svojim neprijateljstvom na islamske narode okrenuli osvajalački pogled na Istok, a da su svaku zgodu iskoristili, o tom svjedoče dva historička momenta, Jedan je star, a drugi je novijeg podrijetla. Ovaj stariji je ispunjen vjerskim fanatizmom, a prljav je tako, da služi čitavom čovječanstvu kao žig sramote. Za primjer ćemo navesti društva inkvizicije, koja je odigrala tako strašne tragedije, da u čitavoj ljudskoj povijesti ne možemo naići na onakva grozna nedjela, kao što ih počinše Španjolci nad Muslimanima. Osim toga pod sjećamo još i na križarske ratove. Nasilja ovih fanatičnih i neobuzdanih križara plavila su poput nesavladive nabujale rječine, islamske narode,

U ovu periodu historije ne ćemo se dalje upuštati, jer nabrajati grozote i nedjela toga doba, ništa ne koristi, nego na proti svako ple menito srce mora zakrvariti, a ljudska čuvstva se negodovanjem potresti. Osim toga ljudi današnjeg doba klone se i da šta čuju o nedjelima onog vremena, dočim velikani na peru ne usugjuju se, da o tom što god objektivno pišu. Na temelju toga sada ćemo se ograničiti na onaj noviji momenat, koji imade dodira s početkom evropskog preporoda i savremene kulture kao i sa slabljenjem i opadanjem najviše islamske države — turskog carstva. —

Početak savremene kulture, koja nas toliko zadivljuje, pada u doba glasovitog Lutera. U šesnaestom vijeku pojavivši se on u Njemačkoj, učinio je veliki preokret u kršćanacom svijetu, Njegove brošure bile su prve, koje najavljavahu slobodu mišljenja, a propast duševnog apsolutizma, pred čijim mrakom su i same krunjene glave niče padale. Te brošure dadoše novi život čitavoj Evropi. Jest! Mi priznajemo, da je katkad i na mnogo prije Lutera u Evropi sinula koja iskra prosvjete. To mi ne niječemo. U osmom vijeku življaše franački car Karlo, koji prilično nastojaše, da pomakne u državi znanje i umjeće, ali na žalost to vrlo kratko vrijeme trajaaše, jer se ubrzo iza njegove smrti i ova iskra ugasi.

Poslije je opet nekad te nekad, a osobito u doba križarskih vojna, kad su zapovjednici došli u dodir sa od sebe kulturnijim islamskijem svijetom, sinula po koja zvijezda prethodnica, ali je njezino svjetlo brzo potamnilo za crnim zastorima crkve i tamnim mantijama popovskim,

Luterove ideje bile su kadre, da i od onih, koji seslijepo pokoravahu duševnoj potištenosti, učine najizrazitije borioce za umnu slobodu, one stvoriše nove ljude i čvrste karaktere. Ljudski umovi se probudiše s novim životom i pokaza se neodoljiva želja za slobodom,

U polovini XVI. vijeka, a za vladanja kraljice Elizabete u Engleskoj, poče nova Luterova vjera da ragja dobrim plodovima. Svakako u to doba Engleska bijaše jedino utočište velikih ljudi, koji moradoše pred katoličkim fanatizmom napustiti domovinu i bježati u tugjinu, zbog čegase tuđe počese razvijati sve grane znanja i umijeća

Čudnovata je činjenica, da baš u ono doba kad u Evropi nastaje preporod, u islamskim državama počinje stagnacija, a to sve pada u doba vladanja najmoćnijeg tuiskog cara sultana Sulejmana-zakonodavca. —

Sa Kolumbovim otkrićem Amerike pokazala se je u čitavoj Evropi želja za kultiviranjem tih prekomorskih krajeva, kojim načinom je nadošlo zbliženje megju zapadnim državama. U ovom pogledu su Portugalci imali najvećeg uspjeha, jer su otkrili morski indijski put, osvojivši mnoge oceanske otoke. Putem, koji Portugalci otkriše, pošli su odmah Englezi i Španjolci. Englezi su u XVI. vijeku osnovali indijsko trgovačko društvo i počeli odmah eksploatisati te krajeve. Francuzi i Holandezi nijesu htjeli, da u tom pravu ostanu za svojim komšijama. Pred ovom najezdom Evrope padale su islamske države u Aziji i Africi, a Osmanlije bijahu izložene neprestanim napajima kršćanske Evrope tako, da su s mačem u ruci morali braniti svoj položaj na Istoku, Klica prosvjete, koja se istom u Evropi bi jaše omladila, sada je nesmetano razvila svoje grane na svaku stranu. U islamskim zemljama naprotiv nastaje stagnacija i veliki nehaj. Za sjajnog doba vladanja sultana Sulejmana, pred čijom silom strepijahu sve države, te baš za vrijeme, kad

čitava kršćanska Evropa bijaše lišena svakog blagostanja i napretka, prestaje perioda osvajanja, a nastaje ona opadanja turske države. Za ovo imade nekoliko stvarnih razloga: Prvo: U Evropi nastaje preokret u idejama i među zapadnim svijetom ragja se želja za preporodom, dočim islamski svijet zauzima tada sasna indiferentan položaj i postaje skroz strani motrioc, gdje se jedan diže a drugi pada, što i jest uzrok, da se nijesu latili za savremen napredak i civilizaciju. Drugo: Sultan Sulejman dade mletačkoj i Genoskoj republici te francuskom kralju Franji I. neke kapitulacije. Treće: Osmanlije su slijedile pogrešnu politiku, što su svu svoju snagu trošili na Evropu; oni su najviši dio i najbolju svoju vojsku angažovali na beskorisno upokoravanje nekih krćanskih podanika, ni ne misleći na budućnost, što je glavni uzrok, da se na drugoj strani država nije mogla razvijati.

(Nastaviće se).



Hamdija Mulić — Konjic.

## Čast

(Kulturna crtica).

Riječ čast se svakojako upotrebljava u našem narodnome govoru. Više puta se i ne misli na pravu suštinu riječi „čast“, nego posve u drugom se smislu spomene. Evo na pr.: govori se o nekom čovjeku bez ponosa, pa mu se posve krivo veli: „on ne drži do časti“ ili čak neki će reći: „šta će mi čast, neka ja imam novaca“ i t. d. Tako ne poznavajući pravoga smisla te riječi, vrijegja time drugoga, pa i sebe i šta više dokazuje sam, da u opće ne poznaje te ljudske vrline, da je kukavno odgojen.

Čast je izraz čistoga morala; ona je izraz ideje dobrote u čovjeku; ona je uzvišeno čuvstvo, što čuva najveću svetinju ljudsku. Ko nema časti, taj nije u pravom smislu ni Čovjek, ili da bolje reknemo, on je moralna kukavica, prevrtljivac (bez karaktera); on tobože nosi znakove časti, ili „drži do sebe“, ali ne zna cijeniti te svetinje, pa je i bez časti.

Veličina je ljudska u njegovoj časti. Čast ne trpi oholosti, taštine; ma nikakve mane ni slaboće. Kulturni je Arap rekao: „Čast nije u mome plemićkom listu i očevu (djedovu) naslovu. Čast je moja, — moja vlastita vrijednost“. Ona nije ni u diplomu, rangu i t. d. nego u ljudskoj moralnoj svijesti.

Častan čovjek ne traži priznanja, fale ili čak laskanja. U tome uživaju oni, koji misle, da se čak stječe rangom ili sojem. Čast se ne da kupiti, a koje jednoć ima, taj je čuva kao svetinju.

Čast koliko je čista i svijetla, toliko je i osjetljiva. Ko nam dira u čast, taj nas vrijegja. Ona je naša čuvarica svih naših ideala. Za to pazimo, da nam je čast neokaljana: gledamo, gdje ćemo i s kime ćemo. Za to, koji se od nas svojim umom, svojim moralom svojim uzornim životom i radom visoko dižemo, služi nam na čast. Koji se na protiv prezireći sve ono, što čovjeka krasí i kiti, snizi dolje u blato, ne cijeni sebe kao čovjeka, s takim nigdje i nikada.

Neimamo svi prilike naukom se naobraziti niti se odgojiti u svim vrlinama, ali imamo pred sobom ljudi od časti t. j. učenih i dobro odgojenih. To su nam uzori. Ugledajmo se u njih!.....



Muhamed-Seid Serdarević:

## Samopouzdanje i tevekjul.

Megju mnogobrojnim vrlinama, koje čovjeka trebaju da kite, samopouzdanje zauzima jedno od najvažnijih mjesta. Čovjek, kojem manjka ovo lijepo svojstvo, ne smije nikada sobom poduzeti ničega, kolikogod bi to za njega bilo i vrlo koristonosno, ako samo iziskuje kakva truda, riskiranja i makar malo umijeća. Da pak nema nikakva koristonosna poduzeća, koje manje više nije skopčano s trudom, da ne iziskuje koliko bilo vještine i umijeća i da ne traži nekog riskiranja, — to danas i djeca znadu. Čovjek bez samopouzdanja budući da sobom ne smije ničega poduzeti, uvijek gleda, da mu ko drugi što učini, ili ga bar zdušno potpomogne. A može li, odnosno hoće li ti ko drugi učiniti kao što sam sebi? Ne smijem baš reći, da se toga u svijetu ne može naći, ali za sigurno smijem reći, da bi bilo hiperbolično, kad bih ustvrdio, da se takav jedan — osobito u današnje vrijeme — i u stotinu može naći. Ovdje bez ikakva ustezanja smijem primijetiti hadisi šerif: „Emasu kje ibilin mietin, la tedžidu fiha rahiletan“ (Svijet se može prikazivati kao jedan stotinjak deva, među kojima ne možeš naći jednu za tovarenje).

Da je čovjeku nužno da imade samopouzdanje, pa da se ne samo mogne odvažiti na zamašnija poduzeća, nego da sobom obavlja i sve, osobito važnije poslove svoje, a da se u drugog ne uzda, — to i naš narod svjedoči, kad kaže: „Tugja ruka svraba ne češe“ i kad umije lijepo pripovijedati o tome, kako su vuka pitali, za što mu je vrat debeo, a on odgovorio, da se on za svoju hranu sobom brine, a ne uzda se ni u koga drugoga.

Kako je za pojedinca nužno, da ga resi samopouzdanje, tako je to nužno, što više i još nužnije za jedan narod. Uzmemo li proučavati stanje sadanjih i prijašnjih naroda, vidjećemo, da je svaki onaj narod, koji se uzdao u drugoga, da mu ispuni njegove — recimo — prosvjetne potrebe, ostao pravi džahil, te se je, izgledajući od drugoga, da mu udovolji njegovim ekonomskim potrebama, patio u nevoljama kao prava fukara. Uzdajući se opet, da će ga neko drugi obraniti od neprijatelja, koji je na njega navalio, doživio je — potlačenost i sužanjstvo.

Uvažimo li, da je samopouzdanje jedna od najvećih vrlina čovječijih, da je ono uslov sreće i napretka, sami ćemo doći do uvjerenja za potrebu uzgajanja njegova kod djeteta — kod pojedinca — i kod naroda. Roditelji su dužni, da punom pažnjom uzgajaju u svome djetetu samopouzdanje i pobugjuju u njemu smisao i ljubav za rad, što je s onim prvim u tijesnoj vezi. Isto su tako dužni muallimi i učitelji. Norodnoj opet inteligenciji — i duhovnoj (ulemi) i svjetovnoj — pada u dužnost, da to čini u narodu — u širokim slojevima.

Ovo je svojstvo veoma manjkavo i posve slabo razvijeno kod nas, muslimanskog elementa u Bosni i Hercegovini, a — valjda u savezu s općom stagnacijom muslimana — i u drugih islamskih naroda. Bugjenjem svijesti, koja se opaža danas skoro kod svih muslimanskih naroda na svijetu — što se nikako ne da zatajiti — počelo se i samopouzdanje sve više njegovati i razvijati. Same autonomističke težnje t. j. zahtijevi, rad i borba za izvođenje raznih autonomnih prava, dokazom su ove naše tvrdnje.

Stanemo li proučavati život i odgoj pojedinih slojeva našega naroda, vidjećemo, da je samopouzdanje mnogo manje kod viših slojeva, kod naše aristokracije, uzevši tu riječ u širem smislu njezinu. Uzgajateljima, roditeljima i učiteljima aristokratske djece nije bilo gotovo ni na kraj pameti, da u njima uzgajaju rečeno svojstvo. Dolazilo je to pak odatle, što se je držalo, da aristokratsko dijete, kao sin odlična bega age ili -efendije ne treba i ne smije ništa raditi, jer da za to nije ni stvoreno, ono da se je rodilo za to, da mu drugi hizmet čini, da drugi rade, a ono da uživa. Pa pored takog vjerovanja, odakle da se samopouzdanje uzgaja u jednom begoviću, agiču ili efendiću, jer što će mu samopouzdanje, kada niti hoće niti umije išta da radi ? !

Materijalno propadanje, koje je snašlo vise naših odličnih aristokratskih porodica, potječe od više uzroka, megju kojima su kao najglavniji: raskalašenost, rasipništvo, neracionalno gospodarenje imetkom i nedostajanje samopouzdanja, što je dijelom izravan uzrok neracionalnom gospodarenju. Mnogi bi, uvidjevši, da ne mogu izaći na kraj, da im se prihvodi ne poklapaju s rashodima, radi bili povećati svoj imetak, kako

bi dohoci, ako ne nadmašivali, ono bar dosezali potreške, pa da imetak svaki puta ne pokazuje deficita, što bi — ako bi ustrajalo tako sve — dovelo do podpune propasti. Rada bi bili i mogli, ali ne smiju, jer treba nešto poduzeti, a oni se ne mogu i ne smiju pouzdati, da će to poduzeće moći da privedu kraju.

Kako je sve u svijetu podvrgnuto mijeni, to je počelo odzvanjati i pogrješnom vjerovanju u to, da plemići i gospodici ne trebaju ni znati ni htjeti da šta rade. Samo je vrijeme to vjerovanje ispravilo i poučilo i najtvrdoglavije ljude, kako je za svakoga bez razlike nužno, da se miče, da radi, ako hoće da živi. Po tome je nastao, preokret i u samom odgoju — to se jasno opaža — i rekao bi, da su uzgajatelji, koji nekad nalaziše za ugodnu dužnost, da sugeriraju gospodi: ne trebate raditi, nijeste rođeni za to; drugi će sve gotovo na noge donositi; — počeli sada makar izokola provlačiti im kroz uši: „Ko ne radi ne trebat da jede!“ Uz poučavanje o potrebi rada i bugjenje smisla za nj', dolazi i uzgoj samopouzdanja Radinost doduše nije vezana za samopouzdanje, jer imade ljudi vrlo radinih i valjanih, kojim ipak samopouzdanje ne dostaje, ali je istina, da je rečeno svojstvo bez radinosti iluzorno, ono se kod onih, koji samo ljenčare, a ništa ne rade, ne da ni zamisliti.

Ovo, što rekoh o našoj aristokraciji, ne može se dakako uzeti strogo kao općenita tvrdnja, ona tek imade značaj one: Lil ekjrere hukjmul kjulli.

Gore ustvrdih, da je samopouzdanje slabo razvijeno skoro kod svih današnjih islamskih naroda. Nu iz velikih djela starih muslimana, koji u svoje vrijeme bijahu skoro jedini pioniri kulture, o kojim djelima nam istorija lijepo priča, sudimo, da je ehli Islam prijašnjih vremena uz druge lijepe vrline kao odličnost odvažnost i t. d. bio i pun samopouzdanja. Njegovi privatni i javni uzgajatelji uspješno su gojili ovo lijepo svojstvo i rezultat toga bio je taj, da je stvarao upravo čudesa.

Dini Islam, nalažući svojim sljedbenicima, da se pouzdavaju samo u Boga (tevekljsjul) nareguje, da se kite samopouzdanjem. Stari muslimani kao pravi sljedbenici i žarki ljubitelji svoje vjere, tom su se vrlinom u punoj mjeri kitili, kao što su slušali i druge zapovijedi Dini-mubina.

Ovdje bi nam mogao kogod primijetiti: Propovijedanjem tevekljula ubija se samopouzdanje, jer se to dvoje, kao dva kontrasta, isključuje, pošto tevekljul znači: pouzdanje u Boga, dakle u drugoga, a ne u se. Na to imadem reći, da je taj prigovor osnovan samo onda, kada se „tevekljul“ uzme u ovome smislu, u kojem se danas obično uzima, dakle kao ljenčarenje i ugursuzluk.

Ovako krivo i pogubno tumačenje tevekljula je novijeg datuma i raširilo se je megju islamske narode, ušavši i u kjutubi ahlak (knjige etičkog sadr-

žaja) posljednih pisaca, širenjem pogubne nauke stanovitih redova Mutesavvife, čija (mistična) filozofija — puput i one druge — imade raznih pravaca, kri-  
vih i pravih, korisnih i štetnih.

Nu kad se uzme tevekjul u onome smislu, u kojem ga uzimahu prvi muslimani i kako ga je Resulullah (s. a. v. s.) i djelom i riječima jasno tumačio, onda spomenutom prigovoru nema mjesta. Budući da tevekjul ne znači stajati skrštenih ruku, nego na protiv latiti se posla i poduzeti sve, za što se drži da će dovesti do cilja i pri tome biti pun pouzdanja u Boga, kur-anske riječi: „Samo se u Boga pouzđajte, ako ste **pravi** vjernici:“ znače: nemojte se ni u koga drugog (ni u kakva stvora) pouzđavati i nadati se, da će Vam neko drugi želju ispuniti, vašim potrebama udovoljiti i osigurati vam postignuće cilja; uzđajte se sami u se, pa se prema tome i vladajte, vršeći ono, što na vas pada, poduzimajući sve, što u vaš djelokrug zasijeca, ne zaboravljajući pri tome ipak, da imade nad vama jedna viša sila, koja sve vaše osnove može razvaliti, a i vi što razvalite opet da shlopi!

Mogao bi i ovdje izletjeti kogod s pitanjem: Kad već čovjek mora da se lati posla i da poduzme sve, za što je prilično, da će do cilja dovesti, čemu onda pouzdanje u Boga? I: ako pouzdanje u Boga znači što i samo pouzdanje, za što se ne kaže izravno: Uzđajte se u se!?

Odgovor je na prvo pitanje: Kolikogod se čovjek lati posla, ipak to ne znači, da će ga svršiti i da će mu ispasti onako, kako on želi. Za mnoge stvari mislimo, da su sigurna sredstva, koja vode stanovitom cilju, ali se ipak prevarimo; uza svu našu brigu i pažnju često nam se puta račun i planovi izjalove. I baš odatle, što se ovo ovako mnogome dogodi, izlegli su se pojmovi „sreće“ i „nesreće“ pa čovjeka, koji u svojim podhvatima ili u jednom stanovitom poduzeću uspije, zovemo „sretnim“ i kažemo za njega: „Sreća ga služi“ ili: „Sreća ga poslužila“, dok onome, čiji se trud izjalovi, velimo: „nesretan“ „sreća mu se iznevjerila“ i slično.

Iz ovoga odgovora razabire se i odgovor na drugo pitanje. Budući da je čovjek slabašno stvorenje, — o čemu je i sam uvjeren, često puta i bez pravoga povoda klone duhom i neopravdano pane u očaj, a nužno je, ako hoće postići cilj, da ga za cijelo vrijeme njegova djevovanja i rada oko ostvarenja stanovite želje prati nada u uspjeh, — zapovijed glede pouzdanja u Boga je sasvim umjesna i opravdana. Njome se dapače mnogi, kojem odvažnost ne dostaje, sokoli na rad i potiče na korisna poduzeća, jer kad znade, da je Bog ne samo nečiji, nego svačiji dakle i njegov i da na Božju pomoć i milost nije niko udario monopol, prema tome da mogu svakome dakle i njemu u dio pasti, prije će se na svašto odvažiti, nego inače.

U ostalom šta se može i očekivati od jednog vjernika, nego da se svakom prigodom sjeća svog Stvoritelja, od Njega prosi milost i uzda se u Njegovu pomoć. Koje dakle pun tevekjula, pun je i samopouzdanja.

M. Ćazim Ćatić:

Nox.

A.... Topičevoj.

Po ulicama zaspaloga grada  
Svilenim krokom povlače se sjene,  
Krvavi plamen s lampiona pada  
U mrak ko uzdah zaljubljene žene —  
Po ulicama zaspaloga grada.

U niemom zvuku zamišljene noći  
Svetog se bola veličanstvo širi —  
Zv'jezdice plaču u plavoj samoći  
I njima suza kao tamjan miri  
U niemom zvuku zamišljene noći...

Ah! šta to šumi sa dalekih sfera?

Da l' oblakovi pahuljasti plove,

Vrh uzdrhtalih skrovitih jezera  
Prosipljuč bjele i pamučne snove?  
Šta li to šumi sa dalekih sfera?...

Il naga Venus tajnu čežnju zbori?  
Il sa cimbalu angjeoskih zvcu  
Šapuću ljubav? Il kevser žubori?  
Il Luna maše s lepezom u ruci?  
Il naga Venus tajnu čežnju zbori?

Trenuci to su ekstaze i raja,

Časovi sveti, kad pjesničke grudi  
Slatko se šire s mekih osjećaja,

Što 'no ih Sevdah cjelovima budi —  
Trenuci to su ekstaze i raja!...

O noći, ženo neznanih daljina,  
Kojoj u oku dršču priče sjajne!  
Tvojega duha i tamnih dubina  
Meni su mile, tako mile tajne —  
O noći, ženo neznanih daljina!

Po odajama samotnog života  
Etirna sad mi tvoja noga stupa;  
Pod njenom stopom svud cvjeta ljepota -  
I sve u tvome mlijeku mi se kupa  
Po odajama samotnog života.

Moj duh sa tvojim duhom se cjeliva,  
Na tvojoj usni moja pjesma spava  
I sva mi tuga u tvoj mrak se sliva —  
O noći, ženo spokojna i plava,  
Pjesnik te evo grli i cjeliva! ----- —

## Dva života.

(Pripovijest.)

Napisao: Mirhab-Šukri Karišiković.

(Nastavak.)

Išli smo dalje. Ja sam malo uhitrao, da bi još za vremena stigli u vinograd. Refik je isto tako mene slijedio brzim koracima. O kako smo se bili zadihali, kako umorili! Ali ipak nismo klonuli duhom! Ta ko će u onoj prirodi, u onom romantičnom predjelu klonuti! Tu čovjek i ne misli na smalaksavost, nego mu se što više grudi šire, pune svježeg uzduha, pune neke zasićenosti, jer kuda god pogledaš — na sve te strane dočekuje neko veselje, neka zamamljivost i neka tajna privlačivost — rekao bi, da te sve zove u svoj narucaj. Na protivnoj strani od nas vidiš, kako se rijeka Miljacka vijuga izmegju šarolikih i gorostasnih kuća šehar-Sarajeva, kako ti pruža neke biserne odsjeve prema prvim sunčanim zrakama, a onamo opet izdigao se visoki Trebević sa svojim tvrgjavama i kao da prijete cijeloj okolini — cijelom gradu. Gledaš li pak niz Miljacku, odmah ti u oči upadaju one visoke i vitke munare, pa one veličanstvene zgrade, koje se poput orijaša sve jedna uz drugu nižu, pa ti i nehotice oko zapne u nedogledi, kako željeznica juri i poput zmije vijuga se kroz sarajevsko zeleno polje, izbacujući cijele oblakove crnog i gustog dima.

— Ali ne hiti toliko! Refik će, pošto smo malo na više krenuli.

— Pa ne hitim! Ali, dragi Refiče, ti trebaš znati, da ne ćemo moći stići, ako ne budemo pospjeli korake.

— Pa ne moramo baš sada biti na mjestu.

— Ne moramo, to je istina! Ali šta ćemo mi tamo sami, kad se bude svijet vratio?

— Pa zar to ne traje dugo?

— Ne! Za kratko vrijeme sve se svrši.

— E, onda se požurimo! — to reče i uporavi upravo samnom. Nije se više obazirao na okolicu, koja ga je osobito zanimala, nego si samo mogao vidjeti, kako brzim koracima naprijed žuri. I zaista za par časaka bili smo na mjestu, samo je još trebalo nekoliko koračaja dalje cestom krenuti, da dogjemo upravo do džamije.

Već na prvi pogled ugledali smo silnu svjetinu. Cijela je cesta bila puna mladeži. Tu više ceste na onoj zeleni posjedale djevojke sve po dvije-tri i više ih u skupu, a odmah do njih naslonio se na ogradu momak i vidiš po njihovoj kretnji, kako jedno drugom nešto dobacuju, kako se smiju i eglenišu. Pa nije samo na onom mjestu! Taki ti se prizori svaki čas dogagjaju i izmjenjuju pred očima. U opće cijeli mi vinograd sličio nekoj šarolikoj bašći, punoj razna cvijeća.

Ja sam nisam znao, kuda bi: da li još naprijed ići, ili se na cesti zadržati pa čekati, kada počnu pro-

laziti. Refik isto tako nije ništa progovorio. Na licu sam mu mogao primjetiti, da ga je ova slika silno iznenadila, jer on nije nikada prisustvovao ovolikom skupu djevojaka i momaka, gdje ih na stotine ima.

— Ja ne znam sam, da li bi se ovdje negdje u kraj sklonuli ili gore dalje išli! Šta ti misliš? ja ću, pošto je nekoliko djevojaka pokraj nas prošlo natrag i s njima nekoliko momaka.

— To ti bolje znaš! Ali baš ako me hoćeš poslušati, bolje je ovdje ostati. Ondje ćemo više ceste sjesti, pa ćemo moći sve vidjeti ko god progje. A znaš... možda će i ona! Zar nije ova osnova lijepa, jer megju onom svjetinom, kad bi gore otišli — ne bi ništa vidjeli. Refik će i kao da mu se nekud one crne oči zacakliše.

— Ali ti si i previše naivan! Kako možeš tako nešto previše odavati jednoj stvari pažnje, kada za nju nisi siguran ni da više opstoji? A...?

Refik me na to čudnovatim pogledom pogleda i mogao sam vidjeti, kako mu se preko čela mala nit ljutnje prevukla.

— Pa zar nije tako? ja ću, pošto mi nije ništa na moj upit odgovorio, nego se bio na protivnu stranu okrenuo.

— Molim te, o tome mi tako ne govori, — on će i poče se verati uz obalu. Ja sam ga slijedio i nisam mu ništa na to odgovorio, jer sam vidio, da sam ga u njegovoj duši uvrijedio.

Sjeli smo na travu. Oko nas je takogjer sjedilo nekoliko momaka, koji su sa bijelim rubcima mahali na djevojke, koje su cestom sad lagano išle, sad opet zastale i koketno jedna drugoj nešto pripovijedale.

— Pogledaj! Eno već svijet polazi! Zaista ne bi mogli ništa vidjeti, da smo dalje gore otišli, a ovdje je baš lijepo. Svak mora ispred nas proći. Samo..... i htjede još nešto izustiti, ali se brzo susteže. Na licu mu se ipak pokaza neka veselost, neka znatiželjnost.

— Pa reci slobodno, što hoćeš! Nemoj se sustezati bar preda mnom! Ja i ako sam malo hladniji i ako pojedine stvari prisugujem ozbiljnije, ipak nisam takav, da ne bih mogao i u tom tvom mišljenju sudjelovati, jer znam, da si čovjek pun ideala, da ljubiš i voliš sve, što je lijepo. Ja ako sam malo prije rekao, da si naivan i da ne trebaš toliko previše davati pažnje jednoj stvari, za koju ni sam nisi siguran, da postoji, to ne stoji, da je o toj stvari razgovor sa mnom glede iste isključen.

Refik me na to pogleda, pa će osmjehnuta lica:

— Eto, znaš, volio bih ono djevojče vidjeti, nego ne znam što! Ona kao da mi je uz srce prirasla! Tri su godine prošle, ali uspomena je ostala i ja kao da je i sada gledam, kako se slatko i vragoljasto nasmija, pa iščeznu nekud u drugi sokak. Dakle sad me zaista razumiješ i ne ćeš mi više zamjeravati mojim riječima — to reče i upravi pogled prema cesti.

Svijet je već počeo prolaziti. Momci se nabacivali za djevojkama, koje su kao srne hrlile cestom. Na sve strane čuo se slatki smijeh i ljubavne riječi. Gdje i gdje mogao si vidjeti opet, kako momak s djevojkom gotovo uporedo ide i kako nešto ozbiljnije razgovaraju. „To su zaista zaljubljene duše“ rekao bi Refik ovakom paru. Dok sam sve to naokolo promatrao, dotle je moj Refik neprestano gledao prema cesti. Znao sam zašto, pa ga nisam više ni pometao. Svijeta je sve manje i manje bilo; tek si mogao još na raštrkanim mjestima vidjeti po nekoliko djevojaka i momaka.

— Ona...! Ona i niko drugi! Refik će u sav glas. Čisto me iznenadio.

— Ko?

— Ona...! Ustani! Vidiš eno je., to je., a ne., ne! Nije ona.

Ja pogledam i ne mogoh ništa primjetiti. Refik se čisto promijenio u licu. Ustao je. Cestom su išle tri djevojke u žarovima, a uz njih jedno djevojče pod šalom. Pratio ih je jedan po svoj prilici gjak iz koje srednje škole.

— Ona...! Jest! Hajdemo! — i Refik me poteže za ruku.

— Ama koja? ja ću u neprilici.

— Eno ona u šalu! Idimo ih pratiti!

Pošli smo. Kada smo sašli na cestu, one su se već bile približile na domak par koračaja.

Ja sam odmah svratio pozornost na ono djevojče i na prvi pogled opazih, da su Refikove riječi zaista istinite, jer u istinu pred sobom vidjeh angjela, čedo Ljepote, kome treba pažnje poklanjati. Refik je stao kao ukopan, ni da jedne riječi progovori. Bio je kao izvan sebe.

— Jeste li se namuradali, dražesna gospojice, Refik će, kada su upravo mimo nas prošle.

— Isto kao i vi! — jedna će izmegju njih.

I pošli smo za njima. (Nastaviće se.)



Ata Nerćes:

## Gljive.

(Crtica.)

Ja mrzim gljive, te gadne nametnice, što 'no sebi mjesto nagjoše na truleži bilja i životinja. O, kako je lukavo i neiskreno to bilje, koje više puta nosi u sebi ljuti otrov?! Mrzim ih...

O, kako ih ne ću mrziti?! Onomadne je neka žena, da obeseli svoje dijete, otišla u šumu, da nabere koju „pečurku“, Zaista ih je u šumi našla mnogo. Eno, ondje se šarene poput cvijeća, ondje su nabubrile i izbočile svoje gadno tijelo. Jadna žena, kao

obično svaki čovjek — ne osvrćući se na svoje iskustvo uvijek i na zdrav razum — mislila je: sve što se crveni kao merdjan, sve što se bijeli kao mramor bijeli, sve je to lijepo, sve valjano. Ali da, na večer joj je djetetu pozlilo od „lijepih“ šarenih kao cvijeće gljiva.

Ali ipak, ipak!.. Kada me te otrovne biljke sjetiš na lukavost, prefriganost, neiskrenost i t. d. sjetih se u taj čas, tebe čovječe! Kada pomislim na mnoge i svagdanje današnje ljude u finim odjećama, lijepoj, ponosnoj kretnji, šta više i u dobrim karijerama, a zavirimo li im u *crna srca i crne duše*, o, onda ja vas ne mrzim gadne gljive, vi ste istom biljke.

Dakle, ja ne mrzim više gljive, ja mrzim ljude, koji pod finim i bogatim plaštem kriju siromaštinu odgoja, koji u salonskom smiješku kriju zmijin ijed...

Ljeskovčanln Hajrudin:

## Alkibijadovo pseto.

(Pozorisna slika u četiri scene. Dogagja se u Atini 430, god. pr. Is.)

LICA:

**Sokrat**, glasoviti grčki filozof.

**Alkibijad**, atinski prvak.

**Timej**, atinski prvak.

**Milon**, Time-ov rob.

**Alkibijadovo pseto.**

## Prva scena.

(*Sokrat i Milon.*)

(U avliji svoje kuće Sokrat sjedi zamišljen, položivši glavu u dlanove ruku. Milon naglo u avliju upane.)

Milon: Za ljubav Božiju, Sokrate, zakloni me! Zaštiti me od gospodareve srdžbe. Timej me je na mrtvo isprebijao. Ah, i sad me progoni! Spasi me, Sokrate; biću ti zahvalan...

Sokrat: Bijedni Milone! Šta si to počinio, pa da se je toliko tvoj gospodar razljutio?

Milon: Ah, ja sam vrlo nesretno stvorenje! Pregorjele mi jarebice, što sam ih gospodaru za ručak prigotovljao, pa.....

Sokrat: Pa zar Milon, stari atinski vojnik, gleda na takove sitnice? Ako su jarebice malko preplanule, to ništa ne čini. U ratovima je stupao i suh hljeb...

Milon: Moj Sokrate, moram ti priznati, da su se jarebice pretvorile u pravi ugalj.

Sokrat: (osmjehnuto) E, onda je razumljiva Timeova srdžba.

Milon: Da! Ali me je na drugi način trebao opomenuti, a ne bičem.

Sokrat: To je istina! Nu kaži mi, kako si mogao ostaviti na vatri jarebice, da izgore?

Milon: Svemu je krivo prokleta Alkibijadovo pseto. Svagdje njušku zabada. Nekako se provuklo u kuhinju kroz jednu rupu i ugrabilo hljeb, što ga bijah sebi za ručak spremio. Ja sam tada ostavio jarebice na vatri, pa za njim potrčao, da . . .

Sokrat: Jedan put su na smrt osudili nekog tvrgjavog zapovjednika za to, što je napustio obranu tvrgjave i pošao u potjeru za hrsuzom, kaji mu je bio ukrao novčarku.

Milon: Potpuno opravdana kazna! Njegova je dužnost bila, da čuva i brani tvrgjavu.

Sokrat: Kao što je tvoja dužnost bila čuvati jarebice. I ti si — kao onaj tvrgjavni zapovjednik — iz vlastite koristi zanemario svoju dužnost.

Milon: Da, Sokrate., vrlo sam pogriješio. Ali...

Sokrat: E, drugi put pazi, da ne pogriješiš. Nego jesi li bar mogao svoj hljeb oteti od pseteta?

Milon: Nijesam, Sokrate! Prokleta pseto je bilo brže od mene. Jedva sam ga stigao kod Akropole; ali je bilo kasno, jer moj je hljeb već bio u njegovu trbuhu.

Sokrat: A jesi li kaznio pseto? Milon:

He, razumije se. Ubio sam ga.

Sokrat: Ubio?!..

Milon: Tako mi se čini. Udario sam ga štakom po glavi takom žestinom, da se je odmah po zemlji prostrlo.

Sokrat: Hm... Tvoj se gospodar zadovoljio samo time, što ti je tur isprašio, a ti si bijedno pseto na mrtvo ubio.

Milon: Ali, Sokrate, pomisli, da je razlika između mene i jednog psa.

Sokrat: Tako je. Pseto nema razuma, pa ne zna razlikovati zlo od dobra, dopušteno od nedopuštena. Ono nije svijesno svojih činova.

Milon: Zaista, Sokrate, veoma mi je žao, što sam ga ubio. Jer da sam se malko promislio...

Sokrat: Prijatelju, razum je vrlo spor. On ne može dostignuti srdžbu, koja je nagla i brza poput munje.

Milon: Uh, dobro govoriš, dragi Sokrate, A ako se pseto bude samo onesvjestilo?...

Sokrat: I to je moguće. Ja bih to želio, Milone, jer Alkibijad...

Milon: Ah, Sokrate, sakrij me, jer eto gospodar dolazi!

Sokrat: Bježi u kuću! Kaži Ksantipi, da nijesi ručao, pa će ti dati što god da pojedješ. (Milon uleti u Sokratovu kuću.)

## Druga scena.

(Sokrat i Timej.)

Timej: (Naglo unišavši s bičem u ruci.) Sokrate, da li si ovdje gdje vidio mog roba Milona?

Sokrat: Eto ga u mojoj kući!

Timej: Priznajem, da je svet prag Sokratova doma i da se ta svetinja ne smije povrijediti. Ali kad čuješ, šta je moj nesretni rob počinio, ne ćeš ni časak oklijevati, da mi ga izručiš.

Sokrat: Znam, znam. On mi je pripovjedio.

Timej: Je li ti kazao, da je zbog njegove nemarnosti moj ručak izgorio?

Sokrat: Jest, sve mi je kazao. Šta ćeš, dragi Time! Siromahu pseto Alkibijadovo ugrabilo hljeb, pa potrčao za njim, ne bi li svoj ručak oteo.

Timej: He! Za, komad hljeba pustiti, da moje prepelice izgore! Molim Te, pusti mi ga, da ga naučim pameti.

Sokrat: Valjda ćeš jarebice povratiti, ako ga ubiješ?

Timej: Ali Sokrate, ja roba moram kazniti.

Sokrat: Ti si vrlo strog prama robu, Timej! Reci mi, da li si ti ikad u svom životu osjetio potrebu, da ti tvoji gospodari oproste neku pogriješku?

Timej: (u čudu) Moji gospodari!?... Sokrate, ne zaboravi, da sam ja atinski gragjanin i da nemam drugih gospodara osim atinskih zakona, kojim sam se vazda pokoravao.

Sokrat: A misliš li, da se ne griješiš o zakon, koji zabranjuje zlo postupanje prama robovima? (Timej šuti.) No ja sada ne ću govoriti o zakonima. Timej! Znaš li, da imaju drugi gospodari, koji vladaju i nad atinskim plemićima, i nad perzijskim kraljevima, i nad misirskim faraonima, i nad svima ljudima?

Timej: Misliš valjda bogove? Ta mi se njima pokoravamo. Oni su moćni, da nas kazne za naše grijeha i imaju na to potpuno pravo.

Sokrat: (smijući se) Ali oni prama nama najviše blago postupaju. Da li si ikad doživio, da te oni za jednu prepelicu progone s bičem u ruci? Da su tako bogovi prama nama postupali, zlo bi bilo s nama, Timej.

Timej: (sakrivajući bič za se) Zaista, Sokrate, ti si zagonetan, neshvatljiv čovjek. Kadgod sam preda te s nekom namjerom došao, morao sam ju promijeniti. Evo čas prije bijah čvrsto odlučio, da Milona žestoko kaznim, a sada se upravo stidim svoje srdžbe. Sad sam skoro pripravan, da robu oprostim. Ti imaš čudnovatu premoć nad ljudima, Sokrate!

Sokrat: E, prijatelju, da ja tu moć imam, ti ne bi bio samo pripravan oprostiti Milonu, nego bi mu do sad već oprostio bio.

## Treća scena.

(Sokrat, Timej i Alkibijad s mačem u ruci.)

Sokrat: Kuda tako nagliš Alkibijade?

Alkibijad: Tražim Timeova roba.

Sokrat: Ne traži ga! On je ovdje. A što ti treba?



Alkibijad: Da ga u pakao otpremim. Kazaše mi, da je moje pseto ubio. Prokletnik!

Timej: Molim te, Alkibijade, ne prengli se! Rob je moj.

Alkibijad: Ja ću ga kupiti. Koliko za nj tražiš?

Timej: Nije mi na prodaju.

Alkibijad: Dobro! Ali ja ne ću odustati od svoje nakane. Moram ga ubiti...

Timej: Bićeš kažnjen novčanom globom.

Alkibijad: Neka! Ipak ću svoje pseto osvetiti.

Sokrat: Pseto osvetiti?!... Dakle bilo ti je vrlo drago?

Alkibijad: Pa zar to nijesi do sad znao, Sokrate?

Sokrat: Znao sam, da je pseto tebe volilo. Više ništa.

Alkibijad: I ja sam njega volio. Bila je to krasna životinjica; svi su je Atinjani hvalili.

Sokrat: A zašto si mu tu skoro rep odrezao?

Alkibijad: Jer se je o njemu bilo prestalo govoriti.

Sokrat: Dakle, ti si htio, da tvoji sugragjani o njemu uvijek govore?

Alkibijad: Priznajem, Sokrate, svoju slabost. Ja bih htio, da se vazda o meni govori...

Sokrat: Ili o tvom psetetu... Ali ja ću ti, prijatelju, reći, da o njemu više niko ne govori, odkako si mu rep odsjekao. Svaka novost među Atinjanima tri dana kola, pa se zaboravi. I o tvom će se psetetu sada opet tri dana govoriti, jer je lipsalo; s toga trebaš biti zahvalan Milonu, što ti je to uživanje pribavio.

Alkibijad: Ah, bijedno moje pseto! Šta mu je učinilo, da ga...

Timej: Hljeb mu ugrabilo....

Alkibijad: Za jedan hljeb ubiti životinju!.. Kako je kamenita srca taj rob!

Sokrat: A zar nije kamenitijeg srca onaj, koji mu je rep odsjekao, da ugodi bolesnom osjećaju svoje ambicije?

Alkibijad: (nepomičan) Sokrate!...

Sokrat: Pa da! Od čega je veće bolove pretrpjelo: ili od robove štake, ili od gospodareva noža?

Alkibijad: Ali ja mu nijesam život oduzeo.

Sokrat: Rob ga je izbavio muka...

Alkibijad: Kakovih muka, Sokrate?

Sokrat: Ta ti si pseto čuvao, samo za to da ugodiš svom ćejfu. Milon ga je pak poslao, onamo, gdje ga ti ne ćeš moći naći, da ga na muke stavljaš. Pseto je, Alkibijade, sretno, što je krepalo, jer da je dalje ostalo na životu, ti bi mu sigurno odrezao još uši i na druge ga muke stavljaao, samo da se o njemu — u vezi s tvojim imenom — govori. Ja ti opet velim: pseto je sretno, što je uginulo. O njemu će se sada govoriti dva—tri dana, a tim je udovoljeno tvojoj ambiciji. Zato trebaš zahvaliti Milonu.

Alkibijad: (turajući mač u korice.) Ah, Sokrate, Ja ne znam, kakav si ti čovjek. Čim preda te stupim, čim se s tobom upustim u razgovor, odmah postajem posve drugi čovjek.

Timej: To sam i ja malo prije rekao.

Alkibijad: A znaš li, Timej, zašto je tako? Kad god mi svojim umom ne možemo nešto shvatiti i riješiti, tada nam to sve Sokrat riješava.

Timej: Tako je, Alkibijade.

Sokrat: (otvorivši kućna vrata) Izigji, Milone! Mislim, da se nemaš više čega bojati. Jer srdžba se nikad ne može s razborom sjediniti. Gdje razum vlada, tu nema mjesta gnjevu i srdžbi.

## Četvrta scena.

(*Prijašnji, Milon i Alkibijadovo pseto.*)

(Milon izlazi iz Sokratove kuće. U isti čas uleti u avliju Alkibijadovo pseto i potrči prama svom gospodaru.)

Alkibijad: Pseto moje! (miluje ga).

Milon: (za se) Gle, nije papcima otegnulo. Slava bogovima!

Sokrat: E, Alkibijade, šta sada veliš, da si ubio Milona ni kriva ni dužna...?

Alkibijad: Ali zašto su mi slagali?...

Milon: Nijesu slagali, dragi Alkibijade. Ja sam zaista pseto udario i mislio sam, da je krepalo.

Alkibijad: E, onda te sažaljujem, jer evo već odmah pseto traži odmazdu. Gle, gle, kako te promatra. Sad bi te ujelo, da ga za šiju ne držim. (Pseto laje.) Pokušaj, Milone, da ga ublažiš.

Milon: (kleknuvši pred pseto.) Oprosti mi, gospodin cucak! Bio sam vrlo ljutit, kad sam te ošinuo. Znaš, srdžba je gadna stvar; ali je prolazna.

Oprosti mi, molim te, dragi gospodin cucak! (Pseto laje; ali se polahko umiruje. Pogledajući na gospodara, liže Milonu ruke.)

Alkibijad: (U čudu, pritajenom srdžbom) Prašta mu!?...

Sokrat: Pa nije li i tebi oprostio, što si mu rep odsjekao?

Milon: (zadovoljno) Ah, kako je dobro to pšestance! (milujući ga) Kad drugi put ogladniš, možeš slobodno bez mog pitanja moj hljeb uzeti i pojesti.

Sokrat: Alkibijade, tvoje pseto je dobar primjer onim ljudima, koji budu bijeni. Vidiš, kako prašta!

Timej: A Milon je opet lijep primjer onim, koji nekog istuku. (pruživši ruku robu) Oprosti mi Milone! Ti si sam rekao, daje srdžba ružna stvar, ali je prolazna

Sokrat: Gladnih očiju biti gadno je ljudsko svojstvo, kao i svi drugi nedostaci i mahane. Tek posljedice su srdžbe mnogo opasnije, jer brzo nastu paju. Čovjek ne smije ništa činiti, dok mu je um uzrujan i poremećen.

(Zastor pada.)

S turskog: *Ćazim.*

M. Č. Gazanfer.

## Stara priča.

Prije stvorenja svijeta  
Na milijun ljeta:  
Živjela je na zvijezdi jednoj kao vila,  
Živjela je s vitezom jednim i sretna je bila.  
Kad se Zemlja stvori njezin vitez ode:  
Da i Zemlju vidi i ljude na njoj,  
Jedan zlobni čovjek viteza probode;  
Vitez je umro i u zemlji snije -----  
Ona plaču provodi vijek svoj  
-----isuze lije — —

Ona uvijek plače,  
Sad tiho sad jače,  
Suzam zaljeva Zemlju i grob viteza svoga;  
Kišom zovu suze toga bića ubogoga.  
Izvori, rijeke, jezera i mora,  
I to sve suze te vile bajne;  
Koja dogje gdjekad Zemlji na vrh gora:  
Ljudi to zovu pojavom Sreće -----  
Prose udovu i oči joj sjajne,  
----- al'nikog ne će. —

Kad ona dogje i traži grob viteza svoga  
Gdje joj je? Gdje snije?  
Nad njim skrušeno padne i plače —  
----- i suze lije.-----



Jean Paul:

## Nesretnik uoči Nove godine.

Oko pola noći uoči Nove Godine sjegjaše starac pokraj prozora, gledajući sad u nepomično i zvjezdano nebo, sad u mirnu, čistu i bijelu zemlju, na kojoj niko u to doba nije nesretan bdio već on.

Blizu sebe vidi svoj grob pokriven, ne zelenilom mladosti, već snijegom starosti. Iz svoga dugoga života nije drugo ništa ponio do bolesti i grijeha, poharana tijela i opustjele duše, srca puna otrova, a starosti teška kajanja. Njegovi mladi dani vitlaju se danas pred njim kao sablasti i vuku ga opet na ono divno jutro, gdje ga otac prvi put postavi na raskršće života i pokaza oba puta. I sam vidi, da nije pošao onim svijetlim, što vodi u mirnu i blagoslovljenu zemlju, gdje obilna žetva nagrađuje raniji trud i gdje angjeli rajsko cvijeće sade. On je pošao onom tamnom krto-rovinom i dospio u crni pakao, gdje otrov sa stijena kaplje, gdje u tami pecaju; guje, a teška omora guši, davi,

Ah, zmije mu se za prsi kvače, a gorki otrov s jezika kaplje, i sad tek vidi, gdje je dosle bio.

„Bože, daj mi opet mojoj mladost!“ zavapi bolno nesretni starac. „Da mi je otac, da me ponovo odnese na raskršće, da izaberem pravi put!“

Da, ali mu je oca već davno ne stalo, a tako isto i mladost prošla.

Nedaleko nad nekom močvarom opazi, kako krijesnice leteći svjetlucaju i kako ih zatim na groblju ne stanje. „Ono su moji u ludo izgubljeni dani!“ pomisli nesretnik u sebi.

Nebom zasja i poleti zvijezda, okomi se na zemlju i nestaje u hiljadama sitnih varnica. „Ono sam sada ja!“ reče njegovo bolno srce, a zmijski se zubi teškog kajanja zariše još dublje u njegove rane.

Bolesna njegova mašta vidi mjesečare po krovu, vidi krila vjetrenog mirna, koja će ga sad poput ruku da zahvate, a u mrtvačnici blizu spazi ličinku, koja stade poprimati crte njegova lika.

Usred te borbe najednom začu kucanje s tornja i muziku, koja je pozdravljala novu godinu. To bijaše ugodan dojam. Pogleda naokolo po horizontu po širokoj okolini i pomisli na svoje vršnjake, koji su danas sretni oci svojih obitelji i vrijedni sinci svoga naroda. „I ja bih sada mogao kao i vi boraviti blagi sanak i provoditi sretni život, da poslušah savjete i želje svojih roditelja o Novoj godini“.

U tim grozničavim uspomjenama svoje mladosti pričinu mu se kao da se ona ličinka s njegovim crtama u mrtvačnici diže i što mu se više približava, to on više prepoznaje SVOJ lik iz mladijeh dana.

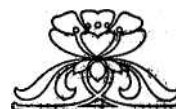
Napokon ne može više u nju da gleda, zakloni oči, a hiljade vrućih suza potekoše licem i ne stade ih u snijegu. On samo-uzdisaše neutješljiv nesvjesno šaptaše: „Oh, dogji mi dogji, moja mladosti, dogji“

I ona zbilja dogje, jer je on samo sanjao uoči Nove godine ovaj strašni san: on je dakle zbilja bio mlad. Samo njegove zablude nijesu bile san, s toga zahvali Bogu, što ga mlada odvratio krivog puta, a okrenuo na onaj svijetli, ste vodi u mirnu blagoslovljenu zemlju, gdje obilna žetva nagrađuje trud, a angjeli rajsko cvijeće sade.

Povrati se s njim, mladi čitaoče, ako si zašao s puta!

Ne dao Bog, da ti ovaj strašni san bude budući sudac, jer bi onda uzalud dovikivao: „Oh, dogji mi dogji, moja mladosti, dogji! —jer ona ne bi došla.“

Slobodno preveo: Poslanik.



M. Ćazim Ćatić:

## S osmanlijskog parnasa.

### Lustradžija\*).

Kraj jedne ulice on je u tamnom zakutku sio,  
 Pogledom prolazak prateć' veselih i sretnih ljudi —  
 U oku njegovu s nadom odsjev se bijede slio  
 I prašnom ulicom tiho za prašnom obućom bludi...

A sve je njegovo blago: razb'jena kutija jedna,  
 Stočić i dvije—tri kefe i komad prljava platna.  
 Kraj njega psentace leži, a pred njim lokvica blatna:  
 U njoj gle, drhturi sjena njegova života ledna.

Katkada u ovoj lokvi on lice ogleda svoje,  
 A onda okrene oči i motri okolo sebe:  
 Prljavu obuću čeka. Briga ga u srcu zebe.

Za suhu koricu hljeba. Ah, grozan zanat vam to je!  
 Svijetu ližući noge, njegovo proći će žiće —  
 Ljudske bijede kip je njegovo mizerno biće !...

Šekib Akif

\*) Ulični čistitelj cipela.

### Vihor.

Urlaj, zviždi, buči, neka se kule ruše!  
 Zvijezde rukom čupaj, nebeske alem-krune,  
 Nek tvojim tragom lete. Sred ognja i sred tmuše  
 Nek se vapajem smrtnim svi horizonti pune!

Mnoge se suze suše na tvom gigantskom krilu,  
 Uzdasu mnogi tonu u divljem jeku tvome.  
 Ti, vihre, staviš prkos, plamnu otpornu silu;  
 Hrastovi s tvog se daha ko krhke grane lome.

I ja sam sličan tebi: moja je glava puna  
 Lude objesti tvoje, gordog ponosa tvoga ...  
 Oh smij' se, smij' s oblaka, zviždi, ruši i mori!

Kad zemlju bičem šiba desnica tvoja stroga,  
 Šta je beskrajni obzor, šta li drhtava luna?!  
 Šta je vapaj i suza, kad tvoj se smijeh ori?!..

Ali Džanib

Hamzalija:

## Ne bi joj sugjeno.

(Svršetak.)

### VII.

Sutra dan se munjevitom brzinom raznio glas  
 o selu, kako je sinoć Hasan odveo Mejru. Svijet je

svašta nagagjao. Jedni su ga psovali, što je to učinio,  
 dok ne odsluži vojništvo, jedni su govorili, da to nije  
 čist posao, da je nešto šušnulo, pa ovako na brzu  
 ruku odvede je. Ali svijet ko svijet! Jedni u ploču,  
 jedni u klinac. Malo ih je bilo, koji su znali pravi  
 razlog tomu. To su bili sami najbliži Hasanovi i Mej-  
 rini prijatelji i prijateljice.

I sami su se njihovi roditelji iznenadili tomu.  
 Mejrinu ocu dapače bilo je krivo. On je bio naumio  
 dati svoju kćer za muhtarova sina, jer su mu mnogi  
 provukli kroz uši, da će je muhtar i zapositi, ali se  
 je on brzo umirio. Na njeg je osobito djelovala Mejrina  
 majka. Kazala mu je sve, šta je čula o muhtaru: da  
 je on bio uzrok, što je Hasan uzet, jer je mislio, da  
 će mu se tako najbolje osvetiti za sina, a tako i  
 Mejru zadobiti za Mujicu. Stari Osmo samo nekoliko  
 puta popriječi očima, zavrti glavom i na to ne odgo-  
 vori ništa.

Hasanovi su se roditelji donekle obradovali, ali  
 im je bilo samo žao, što im sin toga nije prije kazao,  
 ali kad im on sve ispriповjedi, smiriše se i počeo se  
 spremati piru.

Naročito je Imširovica bila vesela! Hasan je radio  
 — činilo joj se — dva puta više neg prije, dok nije  
 bio oženjen. Srce joj je napunjalo osobito zadovoljstvo  
 pa se je stara češće pitala: „Kakvo sam to dobro  
 učinila, pa me dragi Bog ovako obdario?" Još je je-  
 dino željela, da to zadovoljstvo dugo potraje i da  
 dobije unuča, s kojim bi se pod stare dane zabavljala.  
 „Ali Bože zdravlje", govorila je ona, „i to će biti, jer  
 su davno kazali: Gdje je dvoje i trećem se nadati".  
 Tako se je tješila Imširovica.

Ali sve to veselje i zadovoljstvo pomutila bi im  
 pomisao, da Hasan mora ići u vojništvo. Pir se je  
 proveo, kakav se odavna u selu ne pamti. Svak je  
 bio zadovoljan, osim muhtara i njegovih najbližih  
 prijatelja.

Prikučio se i dan Hasanova odlaska. Majka je  
 na svakom koraku ronila suze. Starac bi se često za-  
 mislio, odhuknuo bi po nekoliko puta, pa bi molio  
 dobrog Allaha, da mu u pomoći bude. A kako je tek  
 bilo jadnoj Mejri? Ta istom se dvoje mladih golubića  
 sastalo, a već se moraju rastajati! Istina, ona nije  
 pred svekrvom plakala, ali bi se zato sklonila gdje u  
 kut pa lijevaj suze ko kišu. Hasan se je pričinjao  
 sasvim ravnodušnim. On ih je sviju tješio. — Nemoj  
 plakati — govorio je on Mejri. — Nijesam umr'o. Doći  
 ću opet. Ti samo budi pametna. Slušaj mi oca i majku,  
 a što god ćeš raditi, čuvaj mi obraza, pa će biti sve  
 dobro.

— Ali kako ću ja bez tebe ----- ? pitala je Mejra.

- Eh, kako ćeš? Lakho! Ta nijesi ni prva ni  
 posljedna, koja tako ostaješ. Šta ih još tako ostane,  
 pa još s djecom.

Mejra na te riječi ušutjela, pa počela trti suze.

Dan je polaska. Hasan spremio sve svoje u sanduk. Majka mu pala u kutu, pa suzi, i plače, Bože moj, kamen bi rasplakala.

— Sine! — vikne ga ona.

— Oj, majko!

— Deder malo amo! — On se prikuči, a ona ga zagrla.

I njegovu materine suze, pa i on zaplače

— Šta si me zvala majko? —

— Eh, šta sam te zvala! — Da te zagrla i poljub tvoja majka. Ta na srcu si mi ležao, ti si krv moje krvi, a davno su kazali: Nije krv voda — Zatim iz vadi iz njedara malu krpicu, u kojoj je bilo svezano nekoliko groša, pa mu je dade govoreći:

— Maj ti ovo, nek imaš, ako ti gdje u putu za treba. — On uze pare, metnu ih u kesu, pa se pokunji. Htjeo bi nešto reći, ali se stidi. Napokon se odvaži, pa će

— Pazi je, vjere ti!

— Kako ne ću, moj sinko! Ne vodi brige o tome!

Rastanak je težak bio. Najteži čas u cijelom Hasanovu životu. Ali tako je moralo biti, i on nije mogo ništa protiv toga. Bilo je suza, plača, jecanja -----.

### VIII.

Hladna je jesen već nastupila. Poljski se poslovi pospremaju. I Imšir se otima starosti. Radi, koliko može i koliko mu sile dopuštaju. Ali se pri tom često sjeća svog Hasana. „Od Boga našao, brate, onaj, koji je bio uzrokom, da mi ga uzmu!“ znao je starac više puta kleti. Pa kako i ne će! Poslova se nago-milalo, a on sam. Doduše nevjesta mu pomaže, ali šta može žensko?

On se zapleo u poslove kao pile u kućine, pa ne zna, kako će na kraj izaći. Platilo bi rado, ali ne može nikog na nadnicu naći. Svak gleda svog posla.

Kad će Bog dati, Osmo s djecom svoje poslove svršio, pa onda pritekao prijatelju u pomoć. Imširu drago, ne može se kazati. Tako i Imšir svrši svoje poslove.

Starica je neprestano sjedila u kutu kraj zemljane peći i plakala za sinom. Plač joj je već bio gotovo oči ispio. Staračko, naborano lice odavalo znak blize smrti. Kad bi se zakašljala, jedva bi se povratila. Ko god bi je vidio, prva mu je misao bila: „Ovo je prvom mrazu večera“.

Zbilja tako i bi! Čim su nastupili studeni zimski dani, ona je sasvim pala. Nije se više ni dizala. Za nekoliko dana je pustila svoju dobru, plemenitu dušu, preselila se na onaj svijet. Zadnje su joj riječi bile: „A moj Hasan! Zar ga ne ću ni vidjeti?“ Mnogi je žalili, a imali su i koga. Ta nije nikom nikad ništa krivo učinila! Sa svakim bila dobra i ljubazna.

I Imšir je počeo pobolijevati. Stari Osmo se prepade, da ne bi i njemu šta bilo, pa veli: „Ne daj Bože, ako i njemu šta bude, ne valja. Baš ćemo mi pokušati njega izbaviti“.

Za nekoliko dana ode Osmo u T. . kotarskom predstojniku, kaže mu sve, šta je i kako je, pa ga zamoli, da gleda, ne bi li Hasana pustili, da dogje svojoj kući. Predstojnik mu obeća, da će sve sile upotrebiti, da mu molbi udovolji.

Proljeće je granulo! Imšir malo oporavljen je-dnog petka izagje i u grad. Ta nije tamo bio već ima toliko vremena. Čim je došao u grad, zovnu ga po jednom panduru predstojnik i reče mu, da mu za koji dan sin dolazi. Ja kolikog li veselja, Bože dragi, kad je čuo da mu dolazi sin! Lijepo htjede predstojniku ruku poljubiti, što mu je to kazao.

On taman od predstojnika, a pred njega Selim trgovac u T. . u. Dade mu pismo. On ga zamoli, da mu ga i prouči. Hasan je pisao, da dolazi kući i iskao para za putnog troška. Imšir odmah pošalje novce i vrati se kući.

Kad je kazao Mejri, da Hasan dolazi, za malo da nije poludila. Počela je svekra pitati u potankostima o tom, koji joj je sav veseo odgovarao. Ona brže bolje odleti da to kaže i majci. Oni se svi u kući obvesele tomu.

Nije prošlo 5—6 dana i Hasan je došao kući. Svi su iz Osmine i Imširove kuće istrčali preda nj, da ga dočekaju. Veselju nije bilo ni kraja ni konca.

Što je Hasana najviše iznenadilo, bio je njegov mali sinčić Osman, koga je Mejra povijena držala u naramku. Htio je, da odmah k njemu poleti, čim je došao, ali se zastidi pred ocem, puncem i punicom, pa njih sve izljubi u ruku, a onda se okrene Mejri i upita je za zdravlje. Ona je onako ponosno, što mu je rodila sinčića, odgovarala na njegova pitanja.

Kad su već sjeli, počеше se ispitivati za kahvom, šta je sve i kako je bilo. Kad dogje riječ i o majci Hasanovoj, on uzdahne i proli suze niz lice. Punica ga je tješila. Stari Imšir gotovo kroz plač progovori:

— Baš ne dočeka, rahmet joj duši ono, što je najviše želila: povratak Hasanov i unuča.

— He, šta ćeš, prijatelju, — Osminica će.

Nije joj bilo sugjeno, — Imšir će, slegnuv ramenima.

Poslije su se svi razišli za svojim poslom. Hasan je opet prihvatio za svoj posao, a Imšir je sa zadovoljstvom gledao svog sina, gdje se muči i radi, čekajući konac svog života. Hasan ga je poštivao, kao što treba, da sin oca poštuje.

Ljetos su se obavljali u selu izbori za muhtara. Svijet je promišljao, koga bi izabrao. Starom muhtaru su mnogi koješta prigovarali. A najviše, što su mu u grijeh upisivali, bilo je, što je krivo učinio Imširu i bio ga rastavio sa sinom. Zato su mnogi bili s njim nezadovoljni.

Izbori su bili obavljani. Osman Omahać postao je muhtar. Mušanu je bilo vrlo mrsko, sto on nije

više muhtarom. On je išao i prestojniku, pa ga molio, da uništi ove izbore, jer bajagi nijesu obavljani u redu. Predstojnik ga odbio, a on udario megju pisare, pa im dijeli nemilice novce, samo da mu pribave muhtarstvo. Oni mu obećavaju.

Tako je on trošio na pisare, a Mujica pio, dok se gotovina muhtareva ne potroši. Sad se muhtar ujede za jezik, pa se okani i pisara i muhtarstva. Sina odbi u svijet, jer se nije prošao pića. Samo ga je pekla jedna misao; a ta je, što je Hasanu učinio krivo. Odluči ga zamoliti, da mu halali.

Što smislio, to i učinio. Hasan ga lijepo dočekao kao starijeg, a kad mu je bivši muhtar kazao, zašto je došao, Hasan se nasmije, pa će mu:

— Žao mi je bilo, što si mi to učinio, ali ja ti opet halaljujem. Zaboravit' ćemo sve, kao da nije ništa ni bilo. —

— Hvala ti, drago dijete! Sad ću moći rahat u grob leći.

Hasan je i dalje živio sa svojom Mejrom i starcem ocem, uživajući sreću, koja ga je neprestano pratila kao i njegovu čeljad . . .



Fadil Kurtagić.

## Mutni stihovi.

Na krvavom trgu cvieća ružičnoga,  
Kog ubraše moga iz vrtova zdravlja,  
Bez svijesti rulja i bez cilja svoga  
Sa hihotom sluša zdvojan glas što javlja.

Opojena kupe znanja iz tamnoga,  
Divljačkoga željna na vieke slavlja,  
Ulicama luta, biesno traži boga —  
Moleć, da je tmina svjetlu ne ostavlja.

Usahlo mi oko gleda vratak česme  
Života mi mlada — tužna razgovara ! —  
A akordi crni svakidanje pjesme

Obaviti maglom žutom preko gora  
vuku se ko nakva čarobnjačka sjena —  
I koščata, mračna ruga mi se žena...



M. Ćazim Ćatić.

## Iz turske moderne lirike.

### Osamljeni putnik.

Ostadoh bez štapa i kabanice. Evo me na ledenom, nepoznatom, maglovitom putu u hladnom ma-

govitom kraju. O veliki vjetro, koji moje uši zaglušuješ i moje kose mrsiš! Ako imaš ikakve sličnosti s lahorom, ponesi moj pozdrav stanovnicima začaranih zlatnih gradova! Reci im: Na jednom nepoznatom maglovitom, ledenom putu u maglovitu daleku predjelu zemlje ostao je bez štapa i kabanice jedan za bludjeli osamljeni putnik!...

Bježah od sunca, od nebeske bogate kraljice, koja svaki dan po cijele sate prostire svoje zlatne svijetle kose po blatnim tlima, po visinama i nizinama, po grbama i ranama griješne zemlje. Bježah od svijetla i sjaja. Bježah od svjetala, koja se igraju ljudskim bojama i oblicima, koja harmonički ustroj ljudskog tijela prostiru po licu zemlje u smiješnoj i crnoj slici, sad ga uveličavajući, sad umanjujući. Bježah od sviju boja: od zelene i plave, bijele i crne, žute i mrke, ljubičaste i rumene. Bježah od sviju ljepota, što ih ragjaju aprilski lugovi i travnjaci. U zelenoj boji vidjeh varku, u plavoj nevjernost, u bijeloj tugu, u crnoj opasnost, u žutoj smrt, u ljubičastoj bo, u rumenoj čežnju i veselje.

Jednog me dana pozvala na svoje lagodne grudi ljubičasta boja maglovitih ledenih predjela. Boja, slična starom nagrobnom kamenju maglovitih hladnih krajeva. Slatka prolazna boja studenih maglovitih dolina. I ja sam pošao s kabanicom bola o ramenu i sa štapom čežnje u ruci. Ovdje ne bijaše ni svijetla, ni boje, ni sunca ni zvuka. Bijah sam ja i bezglasnost neizmjerja, bezbojnost beskrajnosti. Ja i bezgranični prostor. Bijah na krajnjoj tački Svemira, na rubu vasiona, na beskrajnom putu.

U jednom još ne dovršenom kutu svijeta stupao sam poput osamljenog, zamišljenog, nijemog boštva, koje bludi, noseći u ruci čarobni štap stvaralačke moći. Putovao sam. Kadkad udarah štapom o tle, da se uvjerim u svoje bivstvo. Slušao sam njegov tamni ledeni zvuk, što ga je iz leda izbijao: Tuk, tuk, tuk! Onda sam se opet teško i bezglasno sklizao poput kakve velike sjene.

Ne znam, koliko sam vremena tako putovao. Ne bijaše ni noć ni dan. Ja sam bio izvan granica općih prirodnih zakona, koji vladaju u svijetu. Korlačao sam veseo, slobodan i opijen prazninom vremena i prostora. Najednom je nastalo talasavo gibanje u ljubičastoj zamišljenosti magle. Pobjah se, da magla ne otrpne, pa zastadoh. Magla se nije dizala, nego se počela zgušnjavati. Tada se iz nje pojavi jedan oblik blijedo-bijele boje, po kojem jedno plašljivo daleko sunce prosu blijedo rumenilo od neprojenih boja.

Bez sumnje — pomislim u sebi — ovo je „fata morgana“ maglovitih ledenih krajeva.

Nastavih putovanje, okrenuvši glavu od te slike, da ju ne vidim. No u taj čas mi za čelo zape neko tijelo i ja na svom ledenom licu oćutih neku toplinu.

Začugjen stadoh! Preda mnom sada stajaše slika mlade polunage žene pune čarolija i magjije. Ona mi pristupi i u moje pomućene oči usadi svoje, koje su sličile dvjema neizmjernim čarobnim ponorima, otvorenim prema zvjezdama posutom dalekom nebu. Mojem ogluhlom uhu prinijela je svoje usne, koje su me podsjećale na začarane zlatne gradove maglovitih ledenih krajeva. Mojoj je duši govorila glasom, u kojem je proljeće zvonilo..

— Ozebla sam, rekla je. Studeno mi je...

Odgovorih joj:

— Lijepo dijete! Ti si tako topla, kao da si sad sa sunca sišla. Dosta ti je tvoje topline. Nastavi svoj put i mene ostavi mom miru!

Ona ponovi:

— Ozebla sam!.. Zima mi je...

Pobožno i s predanjem svukoh svoju kabanicu, pa je prebacih preko njenih golih ramena, koja su drhtala, oponašajući nazebllost. Mišljah, da će, tada otići, nu ona još kod mene stajjaše. Upitah je :

— Šta bi htjela? Šta još želiš?

— Tvoj štap, putniče, tvoj štap. Put je taman, pa trebam vodića.

Ja joj rekoh :

— Lijepo, dijete gazelskih očiju! Ostavi mi bar moj štap, koji svojim zvukom oživljuje samoću mog puta. Pogji! Plamen tvojih očiju dovoljan je, da rasvijetli staze, kojim ćeš proći.

— Tvoj štap, ona ponovi. Tvoj štap, dobri putniče !....

Dao sam joj ga. Ona se udaljila, ništa mi ne ostavivši u znak zahvalnosti. Ja sam neko, vrijeme slušao zvuk svog štapa koji je sada — rastavljan od mene — putovao.

Zatire je nastao opet mir. Sam sam. Zeben, držem. Bez štapa sam i bez kabanice ostao.

O veliki vjetre, koji mi kose mrsiš! Ako imalo sličnosti imaš s lahorom ponesi njoj pozdrav stanovnicima začaranih zlatnih gradova. Reci im: U jednom dalekom maglovitom kraju zemlje na pustu ledenu, putu, ostao je bez štapa i kabanice jedan zabludjeli osamljeni putnik, koji nigdje nikog nema!

Jaukub Kadri\*

### Spram horizonte.

— Uh, Sahire, da nam se je sada dignuti k ne besima!...

— Draga moja! Ne traži u nebu nade!....

— A kaži mi, šta su ta plava nebesa?

— Beskrajno visoka šetalište zvijezda. Do njega ne dopire ljudska misao...

— A ono sunce, što na horizontu plamti?...

— Velika vatra, koja grije zemlju, a zemlja se oko nje vječito vrti.

— A ona jata oblakova, što se u tisuć oblika javljaju?...

— To su etirne ptice, koje čas rastu, čas se smanjuju. One se katkad u suze rastope,...

— Šta su ove noći, što se nad nama spokojno uzdižu ?...

— Sada je dan na umoru. Ovaj mrak biće njegov mrtvački pokrov. Taki pokrov jedne etirne ruke na nebu tkaju od tmine i tajanstvenih sjena, da njime pokriju umrle danove.

— Ah, ja sam osjetila boni drhtaj tih nervoznih ruku !...

— Draga! One ruke nemaju srca...

— I ti ćeš meni odgovarati na neka pitanja, ako želiš moje srce obeseliti. Reci mi, šta je tvoja iznimna ljepota, ukrašena plavom zavjesom ?

— Šetalište tvojih pogleda.

— A tvoje oči, pune topline i sjaja?...

— Dva sunca, koja u zimi tvoje srce svijetle i tebe griju.

— A ove sjene, ova sjeta tvog lica?...

— To su bojažljive ptice, koje u nervoznom strahu vječito dršću.

— Ko ih plaši ? ...

— Noć budućnosti. Svakom je životu sugjeno, da u strahu smrt očekuje... I naša ljubav jednog će dana umrijeti. I preko njena rumenog tijela ovaki će pokrov položiti jedne nevidovne ruke, koje su bez osjećaja.

— Uh, šuti, draga, šuti! Dosta je —

— Ovaj će pokrov pohlepno prionuti uz njen vrat, a naša će joj srca biti — grob.

Dželal Sahir.

### Ovo je sve ljubav.

Katkad pred tobom, stajah pobožno i spokojno. Tada je moje srce bivalo blagoslovljeni izvor ljubavi i milja. Činilo ma se, da tvoje cijelo biće u svojoj duši ljuljkam i uspavljujem skladnom i opojnom pjesmom. Naša se ljubav pred mojim očima pojavljivala u slici raskošnog gaja, punog sjena i svijetlih drhtavih tačaka. U njegovoj dubini nijesam mogao ništa vidjeti osim jednog komada čistog, nepomućenog neba. U mom je srcu i na mom jeziku drhtala tada tajna molitva, tajni psalam velike sreće i blaženstva.

Katkad sam te nepravedno mučio strogim ukorima i divljom kletvom... To bijahu iskre mojih gnjevnih osjećaja. Samo vatrene uvredljive riječi poput oštrih mačeva mogahu biti tumač moje lude ljubomornosti. Ta bi bura moje srdžbe u tren polomila sve grane i stupove u gaju naše ljubavi, pa, bi se odmah i stišala. Ja sam te tada uciviljenu gledao,

kako zbog mene, zbog moje srdžbe plačeš i kajao sam se u duši; ali sam kraj tog opet ostajao prkošljiv i skoro zadovoljan, što sam te rasplakati mogao.

Gdjekad sam ludio, gledajući, kako sa svijetlim sjenama tvojih lijepih crnih očiju krijese tajanstvene čežnje i slatkostrasne želje.

Tada bi u mojim nervima ludo i pomamno iza-vrila grozničava strast. U glavi mi se vrtilo, mutilo. Želio sam cijelu tebe sa svjema česticama tvoga ti-jela na ruke primiti i tvoj život do posljedne kapi posrkati svojim usnama, rukama, grudima, svom svojom dušom.

Predstavi sebi razbarušene kose ljudske glave, koja se kotrlja u ponor, pun drhtavog cvijeća: eto moji nervi takovi bijahu. Ja se nijesam mogao nikada nasititi tvog mirisa, tvojih cjelova tvojih ruku, koje su strastveno me grleći — visjele niz moja ramena.

Gladan i opijen pripijao sam se uz tvoja njedra i srkao mirise tvoje ljepote.

Katkad — stojeći pred tobom — pomišljao sam na mogućnost, da ne ćeš biti moja, da ćeš se od mene rastati i da ću ja bez tebe živjeti. Tada bi nešto u meni proplakalo. U srce bi mi se počele ci-jediti kaplje ognjenog bola, koji prži i izgara. U tim plačnim časovima — povlačeći svoje biče po tlima — ja sam, kao na krajnjoj granici života, živio u smrtnim bolovima. Ječao sam i cvilio, položivši glavu na prag velike čarobne zgrade, koja se „Život“ zove. Ali ja sam ipak ljubio svoju bol; ja sam ju podga-jao i čuvao u dnu srca, a sve zbog tebe i naše lju-bavi. Nikad ne poželjeh, da moje rane zacijede.

Ovo je sve ljubav. Ovo sve ljubav bijaše. Ah ja sam tebe uvijek samo — ljubio!

Dženab Šihabudin.

Ferid:

## U sutonu.

Gospojici A. Ć

Tamo u zelenom lugu  
Slavulj je pjesmice vio,  
Pozdravljo prirodne čare,  
Ah, opjevat sve je htio.

I slušala njega druga  
I noćni leptiri mali,  
Priroda, šarno cv'jeće  
I rijeke tihi vali.

A tam' u bujnoj travi  
Čuo se glasak mio —  
Ah to je ljubimće dragoj  
Pjesmice s lire vio.

Lagano čuli se zvuci  
Sve tiši — tiši su bili —  
Slavulj je prestao pjevat,  
Suton se gubio mili.

Do čas je mjesec blijedi  
Raspleo zrake svoje  
Obasj'o prirodu cjelu  
I ono ašika dvoje. —



## Mačka mladoga mornara.

Thomas Lowther bijaše mladi mornar na palubi velike jedrenjače „Hibernia“, koja u mjesecu maju godine 1722. iz bristolskog pristaništa — kako se po jednoj staroj kroničarskoj vijesti u Bristolu pripovi-jeda — zaplovi put Indije. U lagji je bilo prilično mnogo miševa i parcova, koji su svojom nesnosnom rabotom kvarili kako lagju tako i sve, čime je ista natovarena bila. Radi toga bijahu sa sobom povelj jednu sivu mačku, od koje je slaba korist bila, jer su se s njome obijesni mornari igrali; jedino mlagjahni Thomas gojio je spram nje neko prijazno osjećanje.

Osamnaesti dan plovidbe bude jedrenjača žrtvom strašnoga orkana, koji je sa zapada pomamno bjesnio. Lagja nasjedne na marokanskoj obali. Većina se mornara u valovima uzburkanoga mora utopi, dok je samo nekima pošlo za rukom, da su se kopna do-čepali. Megju spašenom mornarskom momčadi na-lazio se je takogjer Tom, kome je uspjelo, te je i mačku izbavio. Grabežljivi stanovnici obale nijesu brodolomce baš gostoljubivo dočekali, nego ih zlo-stavljajući za sužnje, u unutrašnjost zemlje odvedu i tamo ih kao robove prodaju.

Toma prodaju nekom odličnom i bogatom sta-rom Matiru\*, koji je s njim posve prijazno postupao, a samo ga pri kućnim poslovima upotrebljavao. Mačka je još uvijek s Tomom bila i radovaše se marokan-skom toplom suncu, čija toplina vrlo povoljno djelo-vaše na život njenog organizma.

Tako proteku dvije godine, za koje je vrijeme mladi mornar lako naučio jezik Maura (arapski). Je-dno večer, kad je Husein Dehebi — tako se zvao stari Maur — stupio u sobu, u kojoj uprav njegova večera bijaše na sofri donešena, opazi Tomasovu mačku kako na sofri brižno jede masni pilav.

Na to se Husein razljuti i otjera lakomu živo-tinju, koja pobježe u jedan kut sobe, tražeći gdje bi

\* Tako se zovu stanovnici države marokanske na sjevero-zapadnom dijelu afričkog kontinenta, čiji su pradjedovi nekada Španijom gospodarili. Vrhunac njihove moći govori se da je bio za Abdurahmana III., koji je god. 929. primio naslov „halif“.

se sakrila. Odmah iza toga ona stane tužno cijukati i maučući savije se od boli, konačno se izvrne na legja, opruzi sve četiri noge i bijaše već mrtva. Husein je s rastućom zapanjenošću i s užasom posmatrao čudnovato stanje mačke. Strašna sumnja probudi se u duši staroga Maura.

— Svi ovamo! — poviče Husein.

Sve se sluge oko njega zgrnuše, a među njima i Tom.

— Gdje je Hasan? —

— On je još u kuhinji — reče jedan od sluga.

— Dovedite mi ga! —

Sluge dovedu Ašči-Hasana. On se pričinjaše nešto prestravljenim.

— Jesi li ti ovaj pilav svaro? — upita ga nje gov gospodar.

— Jesam, gospodaru, — promrmlja Hasan.

— Mačka mladoga gjaura okusila je malko pilava i tada je u velikim mukama uginula. —

— Ja to ne razumijem, gospodaru! —

— Jelo je otrovano — nastavi Maur.

— Za Boga, to nije moguće. —

— Priznaj! — opet će Maur.

— Ja neznam šta ću priznati — odgovori kuhar.

— Ti si otrova s jelom pomiješao.. —

— Nijesam. —

— Dakle odmah pojedi to, što je mački preostalo! —

— Gospodaru, na koljenima Vas molim, nezahtijevajte to od mene! — u strahu će Ašči-Hasan.

— Jedi!

Kuhar se drhčući nakloni, pa onda zajeca: — Ja ću priznati, milostivi gospodaru! —

— Jesili ti otrova u pilav metnuo? —

— Jesam — odgovori aščija.

— Ko te je na takav zločin nagovorio? —

— Vaš vlastiti sinovac Ahmed Jezid, promuču

Hasan.

— Kukavac! I on je valjda htio postati mojim baštinikom. Ja ću njega ubiti i nasljedstva ga lišiti. Sam ću suditi tome prokletniku, te ću ga smrću kazniti. Brže mi ga ovamo dovedite! —

Neke sluge otrče iz sobe. Naskoro se bez Ahmed Jezida povrate i jave: — Gospodaru, prije nekoliko časova uzeo je Ahmed Jezid najbržeg konja Vašeg i u planinu odbjegao. Nije ga moguće dovesti. —

— Ako je on moga konja „Džarida“ uzeo, za ista bi tada bilo uzaludno za njim u potjeru ići. Možda će nesretnik sam u propast posrnuti. Ko zna, možda će grabežljivi Kabili\* nevaljalca gdje god u planini usmrtniti kao kakvog bijesnog šakala\*\*. —

\* Kabili su pleme, koje pripada narodu berberskom.

\*\* Čagalj ili zlatni vuk (Canis aureus Briss), živi u sjevernoj Africi, Turskoj, na sjevero-zapadu Azije, a nagju ga katkada i u južnoj Dalmaciji. Spada u zvjerad, na ljude ne nasrće.

Napolje s tim lopovom, nastavi rasrgjeni Maur: — bacite Ašči-Hasana u tamnicu; moj prijatelj, kadija, osudiće ga po zakonu na smrt!

Ova zapovijed bude izvršena bez ikakvih daljnjih posljedica.

Poslije toga se Husein Dehebi okrene prema Tomu i prozbori: — Milostivi je Bog valjda tako naredio, da tvoja mačka bude sredstvom spasu moga života. Zato budi dragom Allahu vječna hvala! Ja ti, mladiću, moram trajno zahvalan biti. To trebaš od mene zahtijevati. Imaš li kod kuće u tvojoj domovini roditelje? —

— "Imam, gospodaru, — odgovori Tom.

— Jesu li ti roditelji siromašni? —

— Vrlo siromašni, milostivi gospodaru! —

— Bi li ti možda rad bio, da vidiš tvoga oca i mater tvoju, ili da opet budeš u tvojoj domovini? —

— S kolikom žudnjom želim ja to! —

— Dobro, — reče stari Maur — tvoja će se želja ispuniti. Ja te lišavam ropstva i poklanjam ti slobodu. Osim toga, evo ti još hiljadu dukata, da se u svoju domovinu ne vratiš kao bijedni siromašak. —

Tom, obradovan time, najljepše se zahvali svome gospodaru. Husein Dehebi isprati ga sam do jedne luke na sjevernoj obali marokanskoj i otpremi ga lagjom u Portugal. Mladi mornar odavde prispije zdrav i veseo u svoju domovinu.

Njegovi se roditelji vanredno obraduju, što su ga opet vidjeli, jer ga već dugo mrtvim držahu. Tom odmah napusti mornarsko zvanje. Obilati novci, kojima ga je veledužni stari Husein Dehebi nagradio omogućili su mu, da se je kasnije oženio i na taj način udario temelj vlastitoj porodici. Sretno i zadovoljno živio je u blagostanju još mnogo godina. Uvijek je bio prijatelj mačaka a pored toga nesretnoj sivoj mački ostao je trajno zahvalan, što ga je ovako usrećila.

Po njemačkom: N. Resulović.

## NARODNE POSLOVICE.

Pribrao: LEBIB.

Prsten s kamenom, žena s čovjekom.

Bez dogovora u polje pošla, bez snopa kući došla.

Ko ne može konja, on bježe samar.

Ne čudim se Heri, što pogje begu, već begu, što uze Heru.

\*

Baba šumom, djeca drumom.

U vodu upo, kiše se ne boji.



Neka uči Vide, kuda dim ide.  
\*

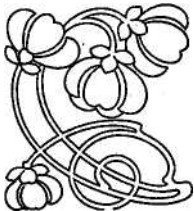
Za nevolju i mačka svijeću izjede.

Koja koža blizu kosti, ono tijelo rugla dosti.  
\*

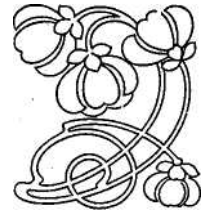
Kad se noge pruže, zna se, šta je čije.  
\*

Kasno drvo gotovi ugarci, kasna djeca gotovi  
prosjaci.

\*  
Lubina (lubanja) se mjeri, kad se očisti.



## Narodne umotvorine.

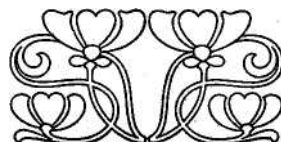


### Mustajbegovica.

Glavu veže Mustajbegovica,  
Beg Mustajbeg drži ogledalo  
Pa govori svojoj vjernoj ljubi:  
„Lijepa ti si, moja vjerna ljubo !“  
Govorila Mustajbegovica: „Ne  
budali beže Mustajbeže, Ti  
ljepote ni vidio n'jesi. Da ti  
vidiš Šehovića Kadu I  
njezinu šećer l'jepu Nazu,  
Ne bi znao, ko te je rodio I  
bijelim ml'jekom zadojio,“  
Govori joj beže Mustajbeže: „O,  
Bogati, moja vjerna ljubo !  
Sastavi me šećer l'jepom Nazom,  
Dati ću ti ćurak i ćurdiju, Dati  
ću ti roblje i robinje I daću ti  
gjerdan od dukata.“  
Reče ljuba, ujede je guja.  
Pripe skute, uzvrnu rukave,  
Ona ode u nove mutvake,  
Sve gospoje na večeru zovnu.  
I pozovnu Šehovića Kadu  
I njezinu šećer l'jepu Nazu.  
Večeraše i akšam klanjaše.  
Govorila Mustajbegovica :“O Bogati  
Šehovića Kado! Ustavi mi šećer  
l'jepu Nazu, Neka sa mnom u  
dvoru prenoći, Jere nema bega  
Mustajbega.“  
Reče Kada, ustavi se Naza.

Kad se gospe s' sobeta rasule,  
Večeraše i akšam klanjaše  
I odoše u bjelu odaju,  
One steru mekane jatake.  
L'jepa Naza jaciju klanjala,  
A na vrata beže Mustajbeže,  
Uze Nazu po svilenu pasu,  
Pa je baci na meke jatake.  
Ljubi Nazu s' večer do sabaha.  
Kada se je danu okrenulo,  
Ljuba šalje tananu robinju,  
Da dovede šećer l'jepu Nazu.  
Govorila tanahna robinja,  
Govorila begu Mustajbegu :  
„Mustajbeže, selam ti je ljuba, Da ti  
šalješ šećer l'jepu Nazu, Kara će je  
ostarjela majka“.  
Govori joj beže Mustajbeže: „Had' joj  
kaži, mlada robinjice, Ne vraćase  
mejit sa mezara, Ni od mene šećer  
l'jepa Naza“,  
Povrati se mlada robinjica,  
Pa sve kaza Mustajbegovici.  
To je njojzi vrlo mučno bilo,  
Pa ti šalje opet robinjicu.  
Govorila mlada robinjica:  
„Mustajbeže objesi t' se ljuba!“  
Govori joj beže Mustajbeže:  
„Hajd' joj kaži, mlada robinjice, Nek  
se vješa na krilu je l'jepša!“

Pribilježio: Muharem Kurtagić,  
Muhamedov iz Kulen-Vakufa.





# ZDRAVLJE.



## O stanovima.

Najveći uzrok propadanju i iskorjenivanju našeg naroda ušljed raznih epidemičnih bolesti, jesu bez dvojbe veoma slabe stanbene prilike, osobito kod nižih slojeva našeg naroda. Ako pogledamo kućicu, u kojoj stanuje: seljak, radnik, obrtnik i zanatlija, pa šta ćemo tu naći? Mračnu nisku sobicu, a možda i bez krova ili poda, te je u njoj prenatrano sa živim stvorovima, koji jedva zapremaju onaj dosugjeni im prostor u časovima svoga odmora.

Ne znamo, gdje bi gore i jadnije stanje našli, ili u selu ili gradovima! Pogledajmo kuću naših seljaka! To je niska potleušica, u koju se mora ući napola sagnut, a u njoj ćeš naći mračnu, zadimljenu sobu i stotinu nekakvih stvari, koje ne bi smjele u sobi biti, pa ne bi čovjek vjerovao, da tu obitava cijela jedna obitelj, od 10 do 20 članova, a u prostoru od 10 do 25 četvornih metara. U jednom kutu je polica, na drugom kraju jedan sanduk, a skoro na sredini je ognjište. Dosta veliki dio prostora zaprema srg, na koji se vješaju prljave i zakužene haljine. Prozora skoro nema nikako, jer u Hercegovini su ovakove kućice većim dijelom zidane suhozidom, te ima dosta pukotine, a kroz vječno otvorena vrata dolazi prilično dosta svjetlosti. Po Bosni je to malo drugojačije. Tu su „modernije“ kuće, jer su većim dijelom na jedan kat, jer se moraju radi vode podići nešto iznad površine zemlje. A tu je opet velika mana, da je pod sobom u donjem boju u tzv. „magazi“ kod mnogih kuća smješteno blago, koje svojim isparivanjem daje neugodan vonj čeljadi, kojima je sugjeno, da u ovakim stanovima mora da stanuje i živi.

Kod hercegovačkog seljaka je takogjer njegovo blago blizu njega. On svoju kućicu razdijeli pleterom u dva dijela, jedan dio za štalu, a u drugom sprovodi sa svojom obitelji zimske duge noći u odmoru i spavanju — u kratko u tome i takovom stanu provodi on cijeli svoj život sa mnogobrojnom svojom obitelji.

Eto, kolike nesreće prate naš seoski puk, baš u pogledu njegova stanbenog stanja. I životinje imaju ugodnije noćiste, nego li ga ima naš bijedni seljak. On je u tom nadmašio i samu okorjelu zvijer, temu treba čim prije pomoći, treba mu pokazati, kako će na jeftin način doći do udobna stana.

Pregijimo sada u kasabe i gradove, te pogledajmo gdje radnici stanuju! Šta ćemo tu naći? Jadno i bijedno stanje ga je strpalo u vrlo trošnu kućicu, te u vrlo malom prostoru obitava on i njegova obitelj. U

prostoru od kakvih 16—20 m<sup>2</sup> noćice po 8—12 članova obitelji, a tu im je i kuhinja i spavaća soba, jer zbog velike cijene ne mogu udobnijeg stana naći. Koliko imade još ovakovih stanova, koji su bez poda i sa trošnim krovom, pak za vrijeme kiše moraju se često podmetati komadi dasaka, da im voda ispod golog tijela ne teče. I ovakovo bijedno stanje našeg seljaka i uopće našeg naroda iz nižih slojeva u pogledu njegova prebivanja i stanovanja, daje povoda propadanju našeg naroda s dana u dan, jer ga bijeda s jedne strane, a s druge strane kučevlasnik sa svojom velikom kirijom dovodi do ruba propasti — do tjelesnog, duševnog i materijalnog posvemašnjog uništenja.

I radionice naših zanatlija nijesu u boljem stanju, jer su iste bez ikakva uregaja pogledom na zdravlje onih, koji moraju tu iz dana u dan raditi i život provoditi.

I naši hanovi nijesu takogjer boljega stanja od ovakovih radionica. U njima se dapače kupe najniži slojevi i to u masama, jer sirotinja nije u stanju, da boljega zakloništa nagje, jer ga s jedne strane neimaštvo, a s druge strane nepoznavanje štetnosti po zdravlje i život ovakovog obitavališta ne može da odvrati, ako je što imućniji, te jedan i drugi mora da propada. U ovakovim hanovima (prenočištima) spava se jednostavno na podu bez ikakve prostirke ili pokrivke. Prostori se nikako ili vrlo rijetko zrače, a same prostorije niti se čiste niti kreče. Unutra je zrak tako zagušljiv, da čovjeka, koji sa ulice dogje, tako zakusne, da je primoran odmah na polje izaći, ako nije, kao što su ovi bijednici, priučio se na ovakovi vonj. Zar ovakovi prostori nijesu ubitačni po ljudski život?! Baš iz ovakovih prostorija razilaze se klice svih epidemičnih bolesti, te koje osobito u zadnje vrijeme nevjerovatno kose i miću s površine naš onako bijedni i malobrojni narod.

Često i obične kafane služe za prenočište. Po cijeli se dan tu sjedi i puši u razgovoru i eglenu, a u večer, kad se kafana zatvori, gosti se povaljaju gdje su i sjedili, te u onako zagušljivom zraku traže „odmora“ svome tijelu. Jadan je to odmor, jer ga onaj zrak ne krijepi, nego mu dapače u tijelo usagjuje razne „baccile, od kojih mora jednom podleći.

Kod nas se do danas vrlo malo posvećuje pažnja na konačišta, te se prema statističkim podacima pokazuje veliki razmjer mrtvih slučajeva od same tuberkuloze. Godine 1908. obdržavala se anketa za suzbijanje tuberkuloze u Sarajevu, te je pl. Hadrović iznio

da su baš krivi širenju tuberkuloze stanovi, rekavši: „U zimsko doba ima kod seljaka u jednoj sobi, koja je dosta tijesna, najmanje desetero čeljadi, često ih se puta tu nakupi i 20—30, te moraju u istoj sobi spavati. Sobe na selu niske su po prilici 1,5 m, tako, da se čovjek ne može ispraviti, što nije slučaj samo kod siromašnih već i kod bogatih ljudi“. Na istoj anketi donosi dvorski savjetnik dr. Kobler u svrhu suzbijanja tuberkuloze kao prvu tačku podizanja novih i poboljšavanje postojećih stanova. Vladin savjetnik dr. Seidenfeld unio je na istoj anketi podatke, što ih je našao kod smrtnih slučajeva u Bosni i Hercegovini u g. 1905. Prema njegovim izvidima, umrlo je u rečenoj godini 51.039 osoba, a od toga od same tuberkuloze 7.237 ili 14%. Ako promotrimo smrtno slučajeve od tuberkuloze po gradovima, nalazimo prema izvještaju dr. Seidenfelda, da u Sarajevu umire od sušice na 1000 osoba 11'5, u Mostaru 107, u Bihaću 77, u Travniku i Tuzli po 52, u Banjaluci 35.

Jadnu sliku u pogledu stanbenog stanja u zemlji iznosi na istoj anketi savjetnik dr. Bayer, koji reče između ostaloga: „Takovi stanovi bez svjetla, bez zraka, ispod površine ceste, škodljivi su ne samo za obitelj, već i za dijete, jer čim dogejna svijet, usiše klicu smrti“.

U kratkim crtama iznesosmo jadnu sliku stanbenog stanja našeg naroda. — Za narod, koji propada s dana u dan, potrebno je, da se čas prije mjerodavni faktori zauzmu za njegovo — najdragocjenije mu na svijetu — zdravlje. Treba tome narodu pomoći, treba mu pokazati, na kakav, ali jeftin način

da dogje do zdrava i udobna stana. U ovom pogledu mogla bi djelovati kotarska vijeća sa saborom zajedno, te prema odregjenom nacrtu, naložiti našem seljaštvu, da mora takovu i takovu kuću napraviti, a naći mu naravno i izvor, odaklen će na jeftin način doći do zajma u slučaju, ako mu je isti za taj posao potreban.

Što se tiče podizanja radničkih stanova, to bi se moglo za izgradnju zauzeti veća radnička, tvornička i industrijalna poduzeća, te radniku pružiti prilike: ili da ima udoban stan uz nisku kiriju, ili mu naći načine, kako će lakše doći do povoljnog zajma, da si sam prema njihovu nacrtu podigne kućicu.

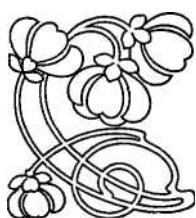
Možda bi u gornjem pogledu mogle najviše djelovati „Sreske blagajnice“, te i njima, koji najviše zaštićuju radništvo, sigurno leži na srcu i to aktuelno pitanje, te će ga, daj Bože, čas prije i privesti kraju.

Gradska općina sarajevska već je uzela to pitanje u pretres, te se je nadati, da će sve moguće učiniti, samo da što prije to pitanje kraju privede.

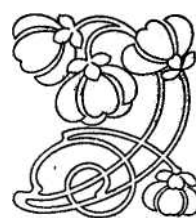
Još ako se bude malo više pažnje posvećivalo na prenočišta i na razne hanove — a osobito na one, u kojima se noćiva, te uz stroge odredbe vrši nadzor nad istima, onda će se zaista smanjiti broj smrtnih slučajeva od zaraznih bolesti, te će se u našem narodu podići nova generacija života, sreće, zdravlja i zadovoljstva.

Popravimo i podignimo udobne i zdrave stanove našem narodu, to nas i bijedno njegovo stanje u tom pogledu zadužuje, pak će nam se trud u novom i zdravom pokoljenju sto na sto naplatiti! Na kome je, na posao za svoj narod!

*Hodža.*



## LISTAK



### Iz islamskog svijeta.

#### Jubilej „Polumjeseca“.

Nedavno se u Carigradu slavila godišnjica „polumjeseca“, turskog nacionalnog grba.

Za vrijeme križarskih, kao i na španjolskom poluotoku sa Marokom, velikih vojna — na mnogo mjesta čitamo, kako se je „polumjesec“ protiv krsta borio. Nu historičari kada su ovo pisali, živjeli su u slobodnoj pjesničkoj eri, pošto islamski polumjesec upravo ove godine navršuje svoju 400-godišnjicu. Jauz Sultan Selim I. učinio je 1512. god. polumjesec turskim narodnim grbom. Prije toga turski grb bijaše jedna životinja, ondašnjim hrabrim Turcima vrlo pri-

stajaća veličanstvena ptica: orao. Odlični engleski pjesnik Fletcher Phineas još god. 1633. spominje crnog orla mjesto turskog grba. Prije pojave kršćanstva, polumjesec je kroz 600 godina bio grb grada Bizant-a, te se na tadanjim mnogim novcima i medaljama može vidjeti. Kada su Osmanlije primili taj bizantijski simbol, odmah su ga upotrebili kao nacionalni grb, a kasnije ga stavili i na ratne zastave. Zatim su ga počeli stavljati i na minare i kube velikih džamija. Jenjičarska vojska najprva je pod polumjesecom ratovala, a njezin polumjesec već i danas postoji, te se kao i ostale ratne starine čuva u carigradskom ratnom muzeju „Elbise-i-Atika“.

Jenjičarski ratni bajrak ima na vrhu koplja zlatni, sitnim zvoncima, okičeni polumjesec, ispod kojega sa

dvije strane vise dva konjska repa, od kojih je jedan crne, a drugi crvene masti. U ostalom polumjesec je bio prije nego ga Turci poprimiše takogjer i simbol kršćana. Kada je naime Karlo Anjou-anski kod Tagliacozzo-a pobijedio Konradin-a, u Messini je 1268. osnovao viteški red sa polumjesecom sa ovim geslom: „Donec totum impleat orbem”. Poslije je u 1448. god. jedan drugi Anjou, taj red preuzeo i drugo mu geslo dao. Sa padom anžuanske kuće nestalo je i reda sa polumjesecom, jer pošto je već bio postao i simbol Turaka — kršćani su ga posve ostavili. Kada je Sultan Selim III. došao na prijestolje, osnovao je takogjer orden sa polumjesecom, koji je bio od zlata, a u sredini je imao briljant sa urezanom carskom turom (monogramom). Ovaj je orden bio odregjen samo za strance i prvi je njime nagrađen bio znameniti engleski admiral Nelson, poslije abukirske bitke. Konačno je Sultan Fatih Mehmed II. izmijenio donekle formu turskog polumjeseca. Preveo: S. Bakamović.

## Književnost.

**Odbjegli noći.** Nakladom knjižare Muhtar Halidbeve u Carigradu izašla je prošle godine pod gornjim naslovom knjiga pjesama darovitog osmanlijskog lirika Husejn Sireta, koje megju pjesničkim izdanjima „Biblioteke moderne književnosti” zauzimaju vrlo odlično mjesto.

Siretove pjesme su kao neki most, neka veza izmegju autora „Razbijenih gusala” i pjesnika „Noćnih vjetrova”, jer svojom formom, tehničkom, dikcijom i slikovitošću sliče Teufik Fikretovim stihovima, a svojom dušom se pričinjaju kao neki mali svijet, mali dio onog beskranog svemira osjećaja, što nam ga pred oči donose pjesme Šihabudinove.

Istina Siret nije kao Fikret mogao svojim prvim pjesmama steći umjetnički glas, niti je kao Šihabudin uspio, da svom artizmu pribavi veliku ljubav i udivljenje čitaoca; ali je ipak sebi prisvojio jedno odijeljeno mjesto, koje je prilično izloženo svjema pogledima turske čitalačke publike.

Kad koju Siretovu duševu tvorevinu pročitate, vi ne ćete osjećati udivljenja, ali ćete u dno duše ćutjeti iskrenu ljubav prema njenu autoru, jer on osjeća i svoje osjećanje u dušu čitaoca prelijeva. Ta se odlika opaža u Siretovim — kako prvim, tako i u potljednim pjesmama.

Djelomično pomanjkanje fantazije i nepotpunost artističkog shvaćanja kod njega nadomješćuje iskreno ćuvstvovanje, koje je bitni biljeg njegove poezije.

Husejn Siret se svojim prvim radovima javlja u ono vrijeme, kad se je privodila kraju literarna borba izmegju „starih” pristaša Nadžijine škole i „mlagjih” Ekremovih gjaka, kojim je na čelu stajao

Fikret svojom pjesmom i Halid Zija svojim romanom i novelom.

U to vrijeme „Strveti Funun” izniče poput kakovu svijetlog ostrva, poput oaze u moru olovnog mraka, koji je pritiskivao intelektualni život osmanlijskog naroda. Kao megju zidinama starih grčkih hramova, tako su se tada megji četiri zida? „Serveti Fununova” uredništva skupljali pošljedni borci napretka i istine, koji bježahu od opskurnog konzervatizma Nadžijevaca i od tiranije apsolutističke vladavine „crvenog sultana”. Megju tim eto borcima mi vidimo i mladu pojavu Huseju Sirotovu, koji je jedne noći 1895. godine s nekoliko drugova deportiran u jedan daleki napušteni kraj Male Azije, gdje je sve do proglašenja ustava u turskoj carevini u mukama i patnjama živio. I baš u toj nesreći Siretova života leži početak njegova pravog umjetničkog rada i djelovanja. Sve njegove bolje pjesme ocvale su u tmuni prognaničke ćelije, a u njima su kao u ogledalu slikovito iznesene sve patnje i stradanja, svi boli i ćuvstvovanja pjesnikova srca.

Husejn Siret nije od prirode stvoren kao izvanredan, pjesnički talenat, s toga je kroz njegove živce trebao prostrujati jedan otrovni samum; on je trebao doživjeti jedan jak udarac u životu, pa da mu se uzbudi nervni sustav, da se sa struna njegova srca izmame najljepši akordi, a taj udarac je kod njega bio — jad i nevolja prognaničkog života.

Nesretni dani, što ih je pjesnik proveo u Hasni-Mensuru, jednoj zabačenoj varošici Male Azije, skup su krvavih avantura i doživljaja. To je — kako sam Siret u svojim „Uspomenama” veli — zaboravljeno, i od dohvata vremena daleko zabačeno, mjestance, oko kojeg visoke gore plamte pod žegom ljetnog sunca, a cijela varošica, ćijim se sokaćićima razvila paklena vatra — ćovjeka zagušuje svojom sparinom i smrdljivim zadahom.

Stanovnici onog mjestanceta su mizerni stvorovi, polunagi, ogrezli u džehaletu i nemoralu: pravi tipovi predhistorijskog doba.

Da upoznamo one samotne noći, što ih je Siret proveo u Hasni-Mensuru, dosta je navesti ove stihove:

Zar ja sam zločinac prosti ?  
I šta li zgriješih, da mi  
Stan je sobica tijesna,  
Gdje studen i tmina ćami?

Ja kalugjerski život  
Ovdje provodim sada,  
S ove mi samoće duša  
U pustu dosadu pada.

Gušiću se u miru groba —  
Ah' da l' ću tako dovjek?  
U ovom regbi gn'jezdu  
Sova sam, a ne ćovjek....

I sve je spokojno. Nigdje  
Ni svjetla ni zraka nema,  
U mraku dubokog mira  
Na sanak sve se sprema.

Tek jedna izdiše sv'jeća,  
A pram njoj jedna sjena;  
Pred okom čežnja mi stoji  
Bolesna i zamišnjena.

— Dosta je ove patnje !  
Drhtavo jezik joj zbori;  
Ona se na plamen baca,  
Da sama sebe zgori..."

U ovim patničkim danima uz pjesnika se uvijek nalaze dva vjerna druga, dvije „sablasi“: Čerkeska " oslobogjena robinja, s kojom se Siret iz ljubavi vjenčao i mala Hadžesta, plod te njegove i ženine mu ljubavi. On vjeruje, da je besmrtn, da će vječito živjeti u svom djetetu, pa za to pjeva:

Ti zaman otvaraš žvalje,  
O smrti, ponore kleti!  
Ja nisam besplodna grana,  
Stog ne ću nikad mr'jeti.

Siret je zaljubljen muž i dobar otac, koji se u svom prognaničkom životu nikad dušom ne rastavlja od svog djeteta i svoje ženice:

„Sunce tone. Po obzorju mlada večer šara slike,  
Bacajući sjenu tuge na sve strane i vidike.  
Čuj, dolazi glas od zvona s mirnog polja iz daljine: Vraćaju se bjela stada ko oblaci vrh pučine.  
Aj, šta tako ponad staze ja pogledam svaku večer,  
U čeznuću kao pastir, kog u lugu noć zateče?  
Da l' me tražiš u tom času, o Hadžesto, pile moje,  
Dok ja plačem, dozivljući pred svoj pogled  
oči tvoje?."

Zadnji reci ove pjesme izrazitim jezikom tu- mače svu gorčinu Siretove čežnje:

Dok ja bdijem s tvojom slikom usred mira ponoćnoga,  
Pile moje, da l' ti u snu snijevaš sada oca svog?"

U svjema pjesmama, što ih je pjesnik u pro- gonstvu spjevao, oštro se opaža nervoznost osjećaja i misli. Kad se on sjeća svoje bijedne ženice, koja nikoga na svijetu ne poznaje osim njega i svog je- dinčeta, kojoj je sav život bez njih stran i tugj, onda Siret zamišlja svoju skorbu smrt i čini mu se kao da vidi najdražih svojih dvoje bića kao bijedne sirote bez ičije zaštite i ljubavi.

Vječita briga za njih provejava sve njegove pjesme:

„I moj je pogled bludio ko ptica  
Prirodom, što je predvečerje ovi  
Rumenim mirom. Gledao sam kako  
Obzorjem jedan čarni oblak plovi;  
U njem' je sunce zakopano bilo  
I horizontom krvne suze lilo.

Viš mene tako stupalo je večer,  
U njedra jednog oblaka sakrivena...  
Ja vidjeh: jedna nepoznata ruka  
Taj oblak uze za svilna pramena  
I nositi ga naglo tada stade —  
Današnjeg dana, en život pade!..."

Draga, u tako jedno sjetno večer  
O mojoj smrti ti ćeš glase čuti,  
I gledati ćeš — daleko od mene —  
Plačuć, na jedan obzor, što se muti..."

Ovo ćučenje bliske smrti postaje istinom, reali- zuje se. Ali Siret ne umire, nego njegova žena, koju je on u dubokoj tuzi i žalosti ostavio daleko za ve- likim gorama i širokim rijekama.

Nesretna ženica, na koju Siret uvijek misli u svom progonstvu, ne mogaše snositi veliki bol rastanka; ona lagano vene, suši se i — umire, a mala Hadžesta ostaje siročić u prvim danima svog nevinog života.

Tragični ovaj udarac sudbine pjesnik je spjevao u jednoj ovećoj tužaljki, koja počinje ovim krvavim stihovima:

„Ah! one oči, čije suzice evo dršću  
U mome pogledu, sad se okreću k meni s puta,  
Po kojem, bježeć, mjesec sklize se tiho, lahko.  
I njihov zadnji pogled, na meni što je stao.  
Mutna je regbi zvijezda velike tuge i bola !..  
Ah, one oči sada beskrajnom daljinom blude  
I nikad, nikad ne će osvjetlit više moći  
Noću ljubavi moje !«."

Duboka tuga ove pjesme prijelazna je, ona dje- luje na dušu čitaoca tako, da i on sam — proči- tavši je — u ovom svem osjeća bol njena autora i nije mu se moguće oteti suzi nad ovom nesrećom pjesnikovom. Ovo su prave pjesme ljudskog srca, kakvih je malo naći u turskoj lijepoj književnosti i baš ovo iskreno osjećanje boli čini razliku izmeđe Husejn Sireta i drugih novijih „mragjih" turskih pjes- nika, koji pjesmu smatraju samo igranjem riječi, i srokov, a ne i izljevom duševnih osjećaja pjesni- kovih.

U Siretovim pjesmama imade zamamnih orjen- talnih boja i mirisa:

„I nikad više ne će opojni mirisat miris,  
Koji se prosiplje s naših koketnih ružinih grudi  
U rujnoj dalekoj bašti...."

U njega je mnogo takovih stihova, koji nas podsjećaju na klasičnu tursku poeziju:

Ja svjetlosti i plamena kao leptir žudim  
I moja se naga duša leđi, evo bez nje -----  
Na usnama svojih dragih ja sam čaša rujna,  
U kojoj se iskri vino ljubavi i čežnje."

Možda će se nekada na Siretove pjesme spustiti koprena zaborava; ali ja sam uvjeren, da će svaki čitaoc, kojem slučajno dogju u ruke, u njima osjetiti kucanje jednog ljudskog srca i najiskreniji plač jedne napaćene pjesničke duše.

M. Ćazim Ćatić.

„**Čorav račun**“. Nedavno je izašla iz štampe vrlo uspjeta pozorišna šala „Čorav račun“ u tri slike od gosp. Saliha Kazazovića. — Knjiga je izašla u vrlo ukusnom izdanju, u piščevoj nakladi, a štampana je u štampariji Vogler i dr. u Sarajevu. — Pisac je uzeo siže (gragju) iz našeg savremenog provincijalnog života, te je u ruhu zdravog i vrlo originalnog humora obradio tendencioznu satiru na raspojasan život muslimanske mlagje generacije kao i na prilike, koje takovom životu kod nas nesmetano pogoduju.

Ovo je satira svoje vrste u dramskom obliku i u našoj oskudnoj dramskoj književnosti zaista jedna dragocjenost, koja se i sa literarne i sa dramsko-scenerijske strane najtoplije može preporučiti svakom prijatelju naše književnosti. — Zbog malog broja lica kao i zbog tehničke jednostavnosti i ljepote ovoga pozorišnog komada, preporuča se najtoplije ovo djelo u svrhu prikazivanja svima našim društvima i kiraethanama u Bosni i Hercegovini.

Knjiga iznaša četiri štampana arka u osmini, a cijena joj je 1 K, te se može dobiti kod „Prve muslimanske nakladne knjižare u Mostaru“ kao i kod Muslimanskog naprednog i dobrotvornog društva „Medenijet-a“ u Travniku, koje društvo ima glavnu rasprodaju.

„**Muallim**“. Primili smo 9. i 10. broj lista, što izlazi već drugu godinu pod gornjim imenom u Sarajevu, pod uredništvom vrijednog prosvjetnog radenika g. Muhamed-Sejid ef. Serdarevića a izdaje ga Muslim. muallimsko i imamsko udruženje za Bosnu i Hercegovinu.

Spomenuti list izlazi jedan put mjesečno i štampa se arebicom, a donosi pored ostalih stvari i lijepih članaka o uzgoju naše mladeži. Zadnji brojevi toga lijepo uregijanog lista imaju slijedeći sadržaj: Povijest mushafa. Odlomak iz povijesti din Islama. Prostitucija i njezine posljedice. Pjesma iseljenika. Zorna nastava. Društveni glasnik: Ovogodišnja društvena skupština. Konstituisanje odbora. Naš list. Darovi društvu. Bilješke: „Udruženje bos.-herc. ilmijje“. „Siroti mustekim“. — „Sebilurresad“. Mi ovaj list braći muslimanima najtoplije preporučujemo.

**Jusuf i Ismail**. Pod ovim naslovom izašla je ovih dana iz štampe u nakladi „Prve muslimanske nakladne knjižare“ mala knjižica u kojoj su štampane dvije islamske pjesme: Hikjaja o Jusuf pejgamberu i Hikjaja o Ismail pejgamberu.

Kako se ugodno čita kod našeg islamskog naroda ova knjižica i kako je obljubljena, najbolje svjedoči ta činjenica, što su dosad štampana dva izdanja na jagmu raspaćana, radi čega se je treće izdanje moralo prirediti.

Cijena je ovoj knjižici vrlo niska samo 20 helera, te je može i najveći siromah nabaviti, a može se dobiti u svima knjižarama.

Mi ovu knjižicu sa naše strane najtoplije preporučujemo našim čitateljima.

## Kulturne bilješke.

### Udruženje bosansko-hercegovačke „Ilmijje“.

Prilikom zasijedanja prosvjetne ankete u Sarajevu, kojoj je takogjer prisustvovalo nekoliko najuglednijih naših alima, izbilo je megju istima na površinu pitanje o osnivanju jedne organizacije, kojoj bi bila zadaća, da okupi u jedno kolo svu ilmijju Bosne i Hercegovine, te da tako ujedinjena radi na čuvanju kako svojih staleških tako i svih islamskih interesa, a osobito da pazi na što bolje učvršćenje i vršenje svetih islamskih načela megju našem veoma zapuštenom narodu.

Ova ideja naišla je na veliko odobravanje kod svih prisutnih alima, te se u tu svrhu odmah izabrao privremeni odbor, komu je povjerena zadaća, da sastavi i izradi pravila, te da nakon toga ista predloži skupštini na odobrenje.

Privremeni je odbor dotična pravila izradio i po skupštini ista kao primljena uz male preinake vladi na odobrenje predložio, koja ih je u aprilu o. g. i odobrila. if

Na 28. o. mj. sazvaio je privremeni odbor glavnu skupštinu u svrhu izbora glavnog odbora, na kojoj je sa svih strana Herceg-Bosne prisustvovalo mnogo naše najuglednije ilmijje, te su na istoj izabrana u odbor slijedeća gospoda: Za predsjednika: Hadži Mehmed Džemaluddin ef. Čaušević; za podpredsjednika: Salim ef. Muftić;

za tajnika: Muhamed Seid ef. Serdarević; za blagajnika: Taib ef. Saračević, za knjižničara: Tufo Muhamed ef.; za revizore: Sakib ef. Korkut i Ibrahim ef. Sarić. Bez funkcija: Ahmed ef. Burek, Mehmed ef. Polić i Salih ef. Svrzo. Provincijalni članovi za okružje sarajevsko: Numanagic H. Husni ef. Muftić Abdul-Hamid ef.; za okružje travničko: Babahmetović Hadži Ali ef., Kurt M. Ševket ef.; za okružje mostarsko: Alajbegović H. Salih ef., Kurt H. Muhamed ef.; za okružje banjalučko: Maglajlić H. H. Ibrahim ef., Fejzagić H. Hafiz Bekir ef.; za okružje bihaćko: Jahić H. H. Jusuf ef., Redžić H. H. Ibrahim ef.; za okružje tuzlansko: H. Ergić H. Salih ef., Mehmedagić Arif Hikmet ef. — Na istoj skupštini primljena je jednoglasno rezolucija, koju su predložili brčanski alimi, a kojom se traži, da se svim mogućim i zakonitim sredstvima najenergičnije poradi na tom, da naš najugledniji, najradiniji i najzaslužniji alim veleučeni g. Hadži Mehmed Džemaluddin ef. Čaušević bude izabran za našeg vrhovnog vjerskog poglavicu — za reisu l-ulemu.

Mi sa najvećim veseljem i zadovoljstvom ističemo i pozdravljamo gornju rezoluciju, čvrsto uvjereni, da će ista kod svih muslimana Bosne i Hercegovine naići na najveće zadovoljstvo i jednodušno odobravanje, jer je g. Čaušević jedini u stanju, da svojom velikom spremom i svojom marljivošću, što nam već dosadanji njegov rad svjedoči — odgovara svim zahtjevima, koje to veliko zvanje i iziskuje.

Sto se pak tiče samog udruženja, koje je djelo g. Čauševića, mislimo, da ne će biti niti jednog muslimana, kojeg ne bi ova nužna i korisna organizacija obradovala i u svoje kolo privukla, a naročito naše muallime, vjeroučitelje i u opće cijelu ilmijju Bosne i Hercegovine, jer smo čvrsto uvjereni, da će spomenuto udruženje na čelu sa svojim vrijednim odbornicima živo poraditi u smislu svetih načela uzvišenog Islama na svim linijama na moralnom i prosvjetnom podizanju našeg veoma zapuštenog naroda.

Pozdravljajući osnutak ove humane, kristolonosne i neophodno nužne organizacije po spas Ehli-Islama ovih zemalja, donosimo pra-

vila tog udruženja s namjerom, da naš narod upozna što bolje svrhu i cilj tog udruženja, a tim više, što su pravila štampana arebicom, koja još nije svima dobro poznata.

**Muslimanska centralna banka.** U prošlom mjesecu otvoren je ovaj naš veliki novčani zavod sa 3 milijuna kruna početnog kapitala, te je već otpočeo sve bankovne poslove.

Ova naša kulturna intitucija kao i njeno ostvarenje u velike nas veseli, jer time je našem narodu pružena prilika, da u slučaju materijalne nužde ne nasjeda raznim lihvarima i kod raznih novčanih zavoda, koji ne samo, da mu uz veliki kamatnjak preko gruntovnice daju novac, nego ga dapače uz to još na svemoguće načine izrabljuju tako, da čim koji padne u ove zamke, više se ne kutarisava bez posvemašnje propasti. S toga svaki musliman treba u prvom redu, koji je imućan, da kupi dionica u ove naše zajedničke banke, a onaj, komu novaca treba, da se jedino na našu centralnu banku obraća, jer će time ne samo lakše i s manje troška doći do novaca, nego će ujedno i to naše veliko poduzeće tim korakom potpomoci.

Ovo u kratko donesemo, te ćemo se u idućem broju malo opširnije osvrnuti na naše stanje u ovom pogledu, a osobito pogledom na upropašćivanje našeg težaka od strane raznih lihvara i drugih manjih novčanih zavoda.

**Islamski gjački konvikt.** Pod ovim imenom otvoren je ove godine muslimanski gjački konvikt u Sarajevu, zauzimanjem vrijednog gjačkog prijatelja g. Hakije ef. Hadžića, u koji je primljen lijep broj naše siromašne mladeži, koja je ostala na putu bez ikakvih sredstava za daljnje školovanje. Ovo je djelo svake hvale vriedno, te se osjećamo dužnim, da se najljepše zahvalimo, kako gosp. Hadžiću, tako i svima podupirateljima toga korisnog djela, na zauzimanju i očinskom staranju za napredak i budućnost naše uzdanice — školske mladeži.

**Početak školske godine.** I ove se je godine kao i lanjske upisao i pošao veliki broj naše muslimanske mladeži u sve srednje zavode, a naročito u gimnazije i trgovačke škole. Ova nas pojava mora veseliti, jer time i naš elemenat posvjedočava, da zna cijeliti važnost i korist naobrazbe, koja je najglavniji uvjet kod svih naroda za svako napredovanje. Nu pri tom moramo napomenuti, da nije dosta samo da se veliki broj naše mladeži u srednje škole upiše, nego da je mnogo važnije, kako će uspijevati ta mladež u nauci i kakove će uspjehe polučiti. Da iskreni budemo dosadanji uspjesi nijesu nas zadovoljavali, a naročito ne moralno-odgojna strana, koja je glavni uvjet za svaki rad. Uzrok, da je naša mladež u moralno-odgojnom pogledu, a osobito ona sa strane, slabo, bolje reći nikako dosada uspijevala, leži u tom, što je bila

prepušćena sama sebi, kako bez ikakva nadzora od strane svojih roditelja, tako i od samih konviktskih uprava kao i vjeroučitelja, koji su dužni za čitavoga vremena brižljivo i valjano nadzirati i voditi o njoj računa. Pored roditelja, konviktskih uprava i vjeroučitelja držimo, da je moralna dužnost i nastavnika muslimana, da bdiju i nadziru našu školsku mladež. Vodite više brige odgojitelji mladeži o povjerenoj vam uzdanici.

**Narodna dobrotvorka.** Na 19. ov. umrla je u Sarajevu dobrotvorka Sejda hanuma Bičakčić nakon teške bolesti. Ona je još za svoga života zajedno sa svojim mužem, H. Mujagom Bičakčićom uvakufila svoju kuću u Halilbašića ulici, u kojoj je stanovala do svoje smrti. Iz toga će vakufa naša siromašna djeca, koja pohagjaju škole dobivati pomoć. Svrha njezinog vakufa je isto što i „Gajretova“, pa se može s pravom reći, da je ona prva narodna dobrotvorka u današnjem vremenu, kada nam znanja i školovanih mladića treba.

Osim toga je rahmetli Sejda hanuma još odredila trećinu svoga imetka, da se podijeli sirotinji iza njezine smrti. Rehmetullahi alejha rahmeten vasiah!

## Pravila

Udruženje bosansko-hercegovačke elmijje (Bosno ve herceg džemijjeti ilmijjesi).

### I.

*Ime i sjedište društva.*

Islamska ulema u Bosni i Hercegovini osniva društvo pod imenom „Bosne ve herceg, džemijet ilmijjesi“ (udruženje bosansko-hercegovačke ilmijje) sa sjedištem u Sarajevu.

### II.

*Svrha i zadatak društva.*

#### §2.

Društvo ima taj zadatak, da udruži i ujedini svu ilmijju u Bosni i Hercegovini u jednu cjelinu, pa da udruženom snagom radi na širenju dobre i zdrave prosvjete; naročito vjerske na učvršćivanju islamskih vjerskih osjećaja; na poticanju islamskog elementa na vršenje vjerskih dužnosti; na suzbijanju protu islamskih ideja i običaja; na iskorjenjivanju onih zlih i štetnih navika, koje su se tečajem vremena uvukle u islamsku zajednicu; dalje raditi na tom, da se muslimanskom podmlatku daje valjan i jedinstven odgoj; štiti staleške interese i ugled ilmijje i nastojati, da se ona podigne i održi na onoj visini, koja joj pripada.

Osim toga društvo ima raditi na potpomaganju siročadi, udovica i onih svojih redovitih članova, koji su siromašni i koji nemaju mirovine kao i na pružanju potpora samim takovim članovima u izvanrednim nezgodama; naročito pak treba nastojati za tim, da se položaj i materijalno stanje muallima, vjeroučitelja, imama i muderrisa poboljša.

Društvo kao društvo ne smije pripadati nikakvoj političkoj stranci, ali mu je ipak dužnost, da podupire one misli i poduzeća, koja su korisna po ehli Isiam u Bosni i Hercegovini, pa potjecala ona odakle bilo.  
(Nastaviće se).

**Iz Uredništva.** Naš list nije mogao sve do danas izaći s razloga, što je ovdašnja štamparija, koja je jedina u Mostaru, prenatrpana poslom.

Da bi pak list „Biser“ u redu izlazio, odlučili smo, da u mjesto dva puta — jednom mjesečno izlazi i to na 24 u mjesto 16 stranica, jer se time omogućuje ne samo redovito izlaženje lista, nego nam se ujedno pruža prilika, da u većoj mjeri donosimo pojedino gradivo od naših vrijednih suradnika.

Za to molimo sve gg. pretplatnike, naše suradnike kao i čitatelje „Bisera“, da ovo do znanja uzmu, te da s nama zajedno svim silama porade na tom, kako bi se „Biser“ što više podigao na onu visinu, koja ga zapada i kako bi kao naš jedini muslimanski književni list uhvatio čvrsta korijena u našem narodu, da ga što više prosvjetno i kulturno podigne. U savezu s ovim naglašujemo ponovno, da će „Biser“ i nadalje redovito izlaziti, te time otpadaju sve glasine, koje govore o prestanku njegova izlaženja.

Mi smo se na to odlučili i pri tome odlučni ostajemo, pa se s toga nadamo, da će nas naši prijatelji, pretplatnici i suradnici kako moralno tako isto materijalno potpomoći u našem pothvatu.

**Na znanje,** U drugom i trećem broju nepažnjom su krivo pomećani brojevi stranica, te u ovom broju ispravljamo onako, kao da su stranice drugog i trećeg broja dobre.

S toga neka svaki g. pretplatnik „Bisera“ 2. i 3. broja ispravi brojeve stranica tako, da su mjesto: „1, 2, 3 i t. d.“ stavi tintom „17, 18, 19 i t. d.“